Pitești

Restituiri

Revistă document a Centrului Cultural Pitești

Anul XIX ■ Nr. 3 (61)/2021
Serie nouă ■ 4 lei

Crucea de unde incepea drumul pe Muscele către Targoviște

Cruce la intersecția drumul vechi cu cel dinspre Bilcești

200 de ani de la zavera lui Tudor Vladimirescu

Vezi pag. 14-16

Ansablu de cruci în Mioarele pe drumul vechi

Sumar

Restituiri Pitești

ADRESA REDACŢIEI:
Centrul Cultural Piteşti,
Calea Craiovei, nr. 2 (Casa Cărţii)
Tel./fax.: 0248 219976
www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Piteşti* apare trimestrial sub egida Consiliului Local şi a Primăriei Piteşti. Revista publică articole pe teme de istorie universală şi românească, sociologie politică, antropologie socială şi culturală, precum şi documente variate din Arhivele Naţionale ale Statului, Arhivele Militare Române şi arhive personale.

ISSN: 1583-5863

Editor - Centrul Cultural Piteşti

Tiparul executat la TIPARG S.A.

Filosofi români - mărturisitori ai dreptei credințe ortodoxe. Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Mircea Vulcănescu

dr. Marius ANDREESCU

I. Argument

Întrebările ce se pun mai ales la răscrucea timpurilor, a secolelor şi mileniilor sunt frecvent legate de filosofie. Încă în protoistorie meditația asupra Universului și a locului omului în cadrul acestuia a fost filosofică. Mereu au fost întrebări precum: avem nevoie de filosofie, este ea o formă de cultură?; face ea parte din structura înaltei spiritualități umane?; poate ea să pătrundă tainele transcendentalității?; se confundă filosofia cu știința, arta, religia sau cu viziunea despre lume a simțului comun, şi dacă nu, cum se manifestă ea în mod autonom?; care este astăzi locul filosofiei în procesul evoluției umanității? Toate marile culturi moderne ale lumii, germană, engleză, franceză, italiană, rusă, au avut mari filosofi.

Este oare aici o determinare subconștientă a părerii actuale a unor români că nu am avut filosofi și filosofie pe meleagurile noastre pe baza supoziției că nu am avut o cultură importantă? Există aici anume contraziceri – de pildă, uneori se recunoaște valoarea scriitorilor Lucian Blaga sau Emil Cioran, dar nu și valoarea lor de filosofi. Există o rezistență chiar a unor intelectuali de valoare la acceptarea existenței filosofilor români interbelici, la același nivel cu cel al scriitorilor, savanților, artiștilor nației. Poate este și vina actualei comunități de filosofi, și ea cam de același rang astăzi cu alte comunități de artiști sau savanți, că stând în contemplația întâmplărilor cotidiene nu a pledat pentru locul meritat de filosofi și de filosofie în cultura românească.

În contextul amintit, se poate afirma că în decursul istoriei poporului român, în plan cultural, principala dihotomie este aceea între „eternul" simţirii româneşti şi al sentimentului românesc al fiinţei, regăsit cu predilecţie în cuvintele limbii române, dar şi în creaţia populară, iar pe de altă parte „istoricul", altfel spus, formele spirituale, abstracte, de natură ştiinţifică sau filosofică în care să se regăsească fapte ale culturii şi care prin aceasta să aibă caracterul de universalitate. Cultura, în dimensiunea sa existenţial ontologică şi nu doar a încercărilor prin fapte culturale, trebuie să aibă dimensiunea universalităţii sau cel puţin posibilitatea de a accede la un astfel de criteriu. Filosofia românească are caracteristicile unei culturi universale. Pentru creația filosofică națională este un fapt important orientarea spre ființa istorică a poporului român, spre limba română și spre valorile credinței ortodoxe milenare a românilor. Filosofii pe care dorim să-i prezentăm în expunerea noastră, Nae Ionescu, Nichifor Crainic și Mircea Vulcănescu, au mărturisit prin gândirea și opera lor deosebit de importantă și chiar cu viața dreapta credință ortodoxă și au ridicat creația lor la universalismul gândirii filosofice.

Nae Ionescu

Nicolae C. Ionescu (mai cunoscut ca Nae Ionescu) a fost filosof, logician, profesor și jurnalist de înaltă factură intelectuală și morală, mărturisitor al dreptei credințe ortodoxe și atașat valorilor și tradițiilor poporului român. Orientarea sa filozofică a fost catalogată de unii comentatori ai operei sale ca fiind „trăirism" (o variantă românească a vitalismului, incluzând elemente mistice și teologice din tradiția creștină ortodoxă).

A știut să adune în jurul său și să eleveze o pleiadă de membri ai generației de aur interbelice, a literaturii și gândirii românești precum Vasile Băncilă, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Petre Țuțea și alții. Prin publicistică, mai ales prin intermediul ziarului „Cuvântul", a fost puternic implicat în dezbaterea politică, susținând inițial doctrina țărănistă, apoi ideea unei monarhii organice românești.

Nae Ionescu, a marcat puternic filosofia românească până în zilele noastre, în special prin gânditorii pe care i-a influențat într-un fel sau altul. Filosoful fără operă, considerat așa de comentatori deoarece a publicat foarte puține lucrări cu caracter filosofic în timpul vieții, avea într-adevăr o mare putere de seducție, mai ales în prelegerile sale universitare și astfel a influențat mulți tineri, unii dintre ei ajungând mai târziu gânditori de renume. Cursurile, publicate după moartea lui Nae Ionescu, ne dezvăluie un gânditor profund, cu multe elemente de originalitate în filosofie și logică. Cei care au audiat aceste cursuri mărturisesc că erau deosebite prin conținutul metafizic, dar și prin puterea de convingere a profesorului.

Mircea Eliade scria despre Nae Ionescu că își învăța studenții să filosofeze plecând de la imediat, de la întâmplări personale, şi le amintea că un gânditor îşi poate îngădui orice libertate în speculațiile lui, în afară de libertatea de a nu ține seama de viață. De asemenea, se spune că reușea să creeze sentimentul filosofării, al deschiderii spre problematic, oferind mereu nu răspunsuri, ci alte și alte întrebări, ceea ce l-a făcut pe Constantin Noica să îl numească „dezvățător”.

Câteva repere biografice din viața maestrului sunt utile pentru a contura personalitatea acestuia. Nae Ionescu se naște pe data de 4 iunie 1890 (stil vechi) la Brăila. Urmează studiile primare, gimnaziale și liceale în orașul natal. În timpul liceului, se apropie de cercul socialist și îl cunoaște pe viitorul scriitor Panait Istrati. Este exmatriculat din liceul Nicolae Bălcescu din Brăila în ultimul an de studiu, se spune că pentru „republicanism național”. Termină studiile medii la alt liceu. Își continuă studiile la Facultatea de Litere și Filosofie din București, ale cărei cursuri le încheie în 1912, cu specializare în filosofie. În anul 1912, este numit profesor la Liceul Matei Basarab din București. După o vreme în care colaborează la „Studii filosofice” sau la „Noua Revistă Română”, în toamna anului 1913, pleacă în Germania la Gottingen, în vederea desăvârșirii studiilor. Revine în România și își satisface stagiul militar la Brăila, iar pe 25 noiembrie 1915 se căsătorește cu Elena Margareta Fotino. În ianuarie 1916, pleacă din nou în Germania, împreună cu soția, pentru continuarea studiilor doctorale.

Intrarea României în război, în luna august 1916, îl surprinde acolo. Pentru faptul că era român este închis în lagărul de prizonieri de la Celle-Schloss, Hanovra, de unde va fi eliberat în august 1917. Primul său fiu, Radu, se naște la începutul anului 1917, iar cel de-al doilea, Răzvan, în luna iunie a anului 1918. În 1919, își susține doctoratul în filosofie la Universitatea din Munchen, cu celebrul profesor și filosof Bäumker, cu teza: *Die Logistik als Versuch einer neuen Begründung der Mathematik*. Prin această teză valoroasă, Nae Ionescu își aduce o contribuție importantă la construcția logicii matematice. Revine în țară în același an, dedicându-se carierei didactice și jurnalistice.

Este pentru scurtă vreme profesor, apoi director la Liceul militar de la Mânastirea Dealul pentru ca, în același an, să fie numit asistent la catedra de „Logică și Teoria cunoașterii” a profesorului și filosofului Constantin Rădulescu Motru. Nae Ionescu își inaugurează activitatea universitară cu prelegerea *Funcțiunea epistemologică a iubirii*. Demersul său este original deoarece consideră că iubirea, după porunca Mântuitorului, este calea cea mai importantă prin care omul cunoaște pe Dumnezeu, iar prin iubirea de Dumnezeu pe sine însuși, pe semenii săi și toată Creația. Mai târziu, distinsul teolog, preot, profesor dr. academician Dumitru Stăniloae va spune: „În liniștire este o supremă cunoaștere pentru că este o supremă iubire”. Le-a fost profesor universitar lui Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Petre Țuțea și Mircea Vulcănescu. Cursurile sale, litografiate sau păstrate sub formă de stenograme, au fost publicate după moartea sa, la începutul anilor ‘40, prin grija discipolilor. În perioada comunistă (1945-1989), Nae Ionescu a fost un autor interzis. Publicarea cursurilor sale a fost reluată după 1990.

Între 1911-1916, în calitate de colaborator și apoi de redactor la *Noua Revistă Română*, condusă de Constantin Rădulescu-Motru publică mai multe articole și cronici. În perioada 1919-1925, colaborează cu numeroase articole la revista *Ideea europeană* (director: Constantin Rădulescu-Motru), alături de mari oameni de cultură români dintre care menționăm pe Tudor Vianu, Octav Onicescu, Mircea Florian, Dimitrie Gusti. Publică în 1922, în *Gazeta Matematică* studiul *Comentarii la un caz de intranziență a conceptelor matematice*, pentru care obține *Premiul de filosofie matematică*, în anul 1923. Din mai 1926, Nae Ionescu conduce ziarul *Cuvântul*, la care scriu și discipolii săi Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Emil Cioran, Mihail Sebastian și alții. La 14 februarie 1925, încheie cursul de *Istorie a logicii* (litografiat și ulterior tipărit în 1997). Tot în același an, susține cursul de *Filozofie a religiei* (litografiat și ulterior tipărit între 1990 și 1998 în mai multe ediții). Este prima contribuție românească notabilă la problematica istoriei logicii.

În primăvară, dă examenul de docență în fața unei comisii condusă de Constantin Rădulescu-Motru și din care mai făceau parte iluștrii filosofi români P.P. Negulescu și Dimitrie Gusti. Din iunie 1925, este docent universitar de Istoria logicii și Metafizică la Facultatea de Litere și Filosofie din București. În noiembrie, deschide cursul de *Teoria cunoștinței* (predat până în mai 1926) și cel de *Metafizică*, cu tema *Problema salvării în „Faust” al lui Goethe*. La 1 ianuarie 1926, este numit conferențiar definitiv de Istorie a logicii și Metafizică, iar la 29 mai același an încheie cursul de *Teorie a cunoștinței* (litografiat și ulterior tipărit în anul 1996).

Este numit profesor titular, în anul 1930, al Catedrei de Psihologie și Pedagogie a Institutului Superior de Educație Fizică. Îi urmează mentorului său, profesorul Constantin Rădulescu Motru. Predă cursuri de psihologie generală și pedagogie teoretică. În același an, la alegerile pentru Camera Deputaților, Nae Ionescu candidează la Brăila, din partea Uniunii Naționale și este ales. În anul universitar 1930-1931, predă cursul *Istoria metafizicei ca tipologie a culturii* - prelegerea inaugurală are ca temă *Moda în filosofie* (cursul a fost litografiat și tipărit în 1996). În anul universitar următor, a predat cursul *Din metodologia logicei. Analogia* precun și cursul *Metoda statistică. Cu aplicație la psihologie, sociologie si pedagogie*, cursuri care până în prezent nu au fost publicate. Un alt curs predat de profesorul Nae Ionescu este *Logica științelor exacte* (nu a fost litografiat și nici publicat).

În iunie 1934, apare romanul lui Mihail Sebastian, *De două mii de ani...*, cu o prefață de Nae Ionescu, concepută ca o antiteză la tematica romanului. Această prefață cu un puternic conținut teologic ortodox se încheie cu concluzia că evreii nu au nicio putință de

salvare, întrucât îl așteaptă încă pe Mesia. Timp de câteva luni se duce o amplă și pasionantă polemică în presă în jurul romanului, a prefaței și problematicii puse de autor și de profesorul Nae Ionescu. În anul universitar 1934-1935, predă cursul de *Logica generală* care a fost litografiat și tipărit în două ediții după moartea autorului, în 1943 și 1993, și un curs de *Logică a colectivelor* (3 lecții, predat, s-au păstrat într-un manuscris și au fost tipărite în 1996 și în 1997). În anul universitar 1936-1937, predă cursul *Probleme de metafizică,* curs stenografiat și editat mai târziu, în 1988, de Dan Zamfirescu. La 22 aprilie în același an, Conferința de *Metafizică și Istorie a Logicii* este transformată în catedră, iar Nae Ionescu este numit profesor agregat. La 10 martie 1938, Senatul Universității București este de acord cu propunerea de schimbare a denumirii catedrei, ocupate de Nae Ionescu, în *Catedra de Logică și Metafizică*.

În anul 1939, împreună cu o serie de șefi legionari, Nae Ionescu este arestat și depus în lagărul de la Miercurea Ciuc și apoi i se fixează „domiciliu forțat”. Este destituit din Universitate. Este internat iarăși în lagărul de la Miercurea Ciuc. La 24 iunie același an este eliberat din lagăr, grav bolnav de inimă. Nu își va recăpătă niciodată catedra. Este vizitat acasă de o serie de prieteni, printre care Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade și Constantin Noica. În această perioadă începe să lucreze la un *Manual de logică* pe care nu-l va termina (au rămas, în manuscris, câteva fragmente). Bolnav de inimă, moare la 15 martie 1940, în vila sa de la Băneasa, în prezența Cellei Delavrancea.

Fără a încerca să prezentăm și să analizăm întreaga operă, în ceea mai mare parte publicată postum, a ilustrului filosof român, remarcăm două aspecte în opinia noastră esențiale. Primul se referă la multitudinea domeniilor în care Nae Ionescu a creat: teologie, logică, filosofie, matematică, istorie, pedagogie, fapt ce demonstrează spiritul enciclopedic al profesorului care a căutat sensurile ultime ale existenței. Al doilea aspect este acela că Nae Ionescu a fost și rămâne un metafizician, creator de metafizică și care a ridicat cunoașterea științifică și adevărurile formale ale matematicii și logicii la valorile de credință ortodoxe ale poporului român. A demonstrat că există o cunoaștere prin iubire, iar metafizica poate fi ea însăși o știință și nu numai o creație speculativă. Ilustrul gânditor a fost exponentul unei şcoli de gândire metafizică pe care o datorăm unei pleiade de intelectuali care au filosofat, cu instrumentele ortodoxiei. Metafizica lui Nae Ionescu a fecundat spirite ilustre ale României interbelice. A fost, de altfel, al doilea mare creator de şcoală după Titu Maiorescu, despre amândoi spunându-se că au excelat în crearea unor filosofi.

Metafizica este considerată şi astăzi drept nume pentru centrul determinant şi pentru nucleul întregii filosofii, iar pentru sistemul de gândire al lui Nae Ionescu constituie faptul fundamental. Metafizica are, potrivit filosofului român, o justificare culturală şi o deschidere către celelalte fapte spirituale, fie integrându-se în spaţiul lor atitudinal – este vorba despre religie, fie descoperindu-le temeiurile – este vorba despre ştiinţă. Metafizica este cale către absolut. Potrivit lui Nae Ionescu, metafizica nu a apelat niciodată în exclusivitate la raţiune. Încă de la cursul predat în anii 1928-1929, când a încercat să contureze metafizica răsăriteană printr-o paralelă cu metafizica apuseană, le spusese studenţilor săi că posibilităţile umane în ceea ce priveşte cunoaşterea metafizică ar fi una la nivel de lume a conceptelor, cealaltă la nivel de lume a esenţelor eterne. Astfel, în faţa omului s-ar deschide două căi prin care poate lua contact cu realitatea: calea cunoaşterii şi calea trăirii. În prima variantă, cunoaşterea ar tinde spre înglobarea realităţii cunoscute într-un anumit sistem de concepte. Aceasta ar fi varianta occidentală a spiritului metafizic, care nu poate ocoli impasul nepotrivirii dintre cunoaşterea realităţii sensibile şi realitatea noumenală, ce trece dincolo de domeniul cunoscutului, astfel rămânând nerezolvată problema adecvării dintre cunoaştere şi realitate.

După cum remarca Nae Ionescu în prelegerea din 13 ianuarie 1937, metafizica se face uneori doar din necesităţi polemice, într-o situare critică faţă de un oarecare sistem metafizic. Pentru a intra în domeniul metafizicii fără intenţii polemice, pentru a da curs unei necesităţi lăuntrice de formulare conceptuală a unor experienţe metafizice, trebuie făcut un examen critic al posibilitătilor de lucru. Punctul de plecare în acest demers îl va constitui pentru Nae Ionescu acceptarea a trei postulate fundamentale. Primul postulat ar fi acela că prin cunoaşterea metafizică nu are loc un act de înregistrare, ci un act de identificare a subiectului metafizic cu obiectul cunoaşterii metafizice. Un alt mod de exprimare a acestui adevăr fundamental, pe care Nae Ionescu l-a invocat în mai toate cursurile sale, ar fi acela că „nu stiu ceea ce văd, ci văd ceea ce stiu”. Nae Ionescu vorbise de transformarea noastră în însuşi obiectul de cunoscut, cu precizarea că la mijloc este un fel de fuziune, de contopire, de unde şi concluzia că „existenţa care ne depăşeste poate fi trăită, în sensul depăşirii noastre pe linia trăirii”. Acest postulat se constituie ca o veritabilă axă a întregii probleme de cunoaştere metafizică. Întrucât, de îndată ce trăirea metafizică este tradusă în forme conceptuale ea devine cunoaştere. Al doilea postulat fundamental este cel al „participării”. Prin participare, experienţa metafizică se dezvăluie a fi un act bipolar. Participarea înlătură presupoziţia monopolarităţii, de caracter pur imanent, implicând un panteism ce se dispensează de orice transcendenţă, absurditate care egalează pur şi simplu idealismul absolut în materie de cunoaştere. Participarea presupune doi termeni: subiectul metafizic şi ceva de natură obiectivă, care transcede omul. Ea implică păstrarea distincţiei, dar şi a ierarhiei, dintre subiectul participant şi obiectul cunoşterii metafizice la care el participă. Al treilea postulat porneşte de la constatarea lipsei de sens a împărţirii metafizicii. Cunoşterea metafizică fiind act de identificare a subiectului cu obiectul, sistematizarea metafizicii în „ştiinţă a actului şi în ştiinţă a obiectului experienţei metafizice”, devine

cumva de prisos.

Nae Ionescu defineşte metafizica ca „fiind în adevăr un cod de trăire şi de valorificare a realităţii în raport cu anumite necesităţi şi probleme proprii ale tale". Această definiţie poate fi considerată regula fundamentală a modului în care Nae Ionescu înţelege metafizica, ca urmare a faptului că aceasta acoperă întregul spaţiu al înţelesurilor metafizicii în filosofia sa. Conceptele principale angajate de această definiţie sunt: *trăirea, realitatea, necesitatea şi problemele proprii – ale metafizicianului*. Oferim spre reflecție cititorului două citate din opera marelui filosof român de o actualitate evidentă în raport cu vremurile pe care le trăim, în care dreapta credință ortodoxă este blamată și restricționată, iar umanismul creștin este înlocuit de raționalismul pragmatic și protestant: „Viaţa trăită cu mintea este o viaţă mecanică. Devii un robot – poate unul eficient; roboţii sunt foarte eficienţi – maşinile sunt mult mai eficiente ca şi oamenii. Când eşti condus de minte poţi câştiga mai bine şi mai mult, dar nu vei fi mai viu. Poate vei avea un standard de trai mai bun dar viaţa ta va fi seacă. Viaţa este vie doar când o trăieşti cu inima"; „Inteligenţa e orgolioasă şi rigidă. Ea vrea să se instituie nu numai în stăpân absolut, dar şi în demiurg. Şi greşeşte".

Nichifor Crainic

Personalitate controversată, amestec de serafic şi de teluric, teolog şi om politic, poet şi publicist, Nichifor Crainic este un caz pe cât de complex, pe atât de reprezentativ pentru o întreagă categorie de cărturari români ieşiţi din orizontul satului tradiţional. Ei rămân fundamental „ţărani", „oameni ai pământului", respectuoşi faţă de tradiţie, temeinici în gândire şi în faptă, nu lipsiţi de mândria de a fi depăşit pe cont propriu anonimatul istoric al spiritului românesc de o vitalitate uneori exacerbată, surprinzători atât în patimi cât mai ales în virtuţi. În această bună simplitate existențială, se află mari resurse creatoare, apte de a se desăvârşi prin instrucţie şi de a se exprima în opere culturale de o firească originalitate, în care tradiţia românească ancorată în perenitatea valorilor credinței ortodoxe și sub mantia rațiunii contribuie smerit (uneori cu prea multă timiditate), dar sigur, la patrimoniul cultural universal. Nichifor Crainic face parte din pleiada gânditorilor români care au dat ființă în măsura cea mai înaltă „modelului ortodox, intelectual şi existențial" al culturii românești.

Adevăratul său nume era *Ion Dobre.* Numele pe care şi l-a impus încă din anii primului război mondial şi sub care îl cunoaşte posteritatea, acela de Nichifor Crainic, este de fapt un splendid pseudonim, nu doar prin rezonanţa sa tradiţional-românească şi ortodox-răsăriteană, ci mai cu seamă prin semnificaţiile pe care le poartă neostentativ: „cel ce aduce vestea izbânzii". Nichifor Crainic s-a născut la Bulbucata (Vlaşca), pe malurile Neajlovului, la 22 decembrie 1889, într-o familie destul de umilă. După copilăria petrecută pe meleagurile natale pleacă la Bucureşti, ca elev bursier al Seminarului Central. Tot acum, mai exact din 1907, îşi începe activitatea publicistică, în periodice ortodoxe şi sămănătoriste. Mai târziu, căutând să definească sensul „gândirismului", scria: „Sămănătorul a avut viziunea magnifică a pământului românesc, dar n-a văzut cerul spiritualităţii sale. Peste pământul românesc, pe care din Sămănătorul am învăţat să-l iubim, noi vedem arcuindu-se coviltirul de azur al Bisericii Ortodoxe".

Între 1912 şi 1916, urmează cursurile Facultăţii de Teologie din Bucureşti. În anii războiului de întregire (1916-1918) va fi redactor permanent la *Neamul românesc* editat de Nicolae Iorga, pe atunci ca și mai târziu mare susținător al românismului integral: „România a Românilor, numai a Românilor şi a tuturor Românilor", afirma marele istoric. De altfel, Nicolae Iorga a fost un model pentru Nichifor Crainic şi omul pe care acesta l-a respectat cel mai mult de-a lungul vieţii. După război, între anii 1920-1921, îşi va desăvârși studiile la Viena, unde va avea, ca şi Eminescu odinioară, o rodnică întâlnire cu cultura şi literatura germană, fără a sacrifica nimic din orientarea sa ortodoxă. Rămânând un patriot desăvârşit, credincios valorilor ortodoxe, Nichifor Crainic a fost și o conştiinţă europeană prin deschiderea sa spre marea cultură occidentală. Acest fapt este exprimat în atitudinea sa critică față de nazismul german, dar și în formula pe care a adoptat-o și a cărei actualitate este evidentă, dar necunoscută și ignorată în spiritul ei de guvernanții noștri și cei europeni: „Pacea Europei înseamnă: pământ naţional şi cer comun". Aceasta rămâne singura definiţie valabilă a unei Europe creştine.

Încă din 1921, îşi începe colaborarea la *Gândirea*, pe atunci în faza ei clujeană, cu Cezar Petrescu la conducere. Desfăşoară o vreme, în paralel cu gazetăria, activitate de consilier cultural şi editor, iar în 1926 va fi numit secretar general la Ministerul Cultelor şi Artelor (sub ministeriatul lui Vasile Goldiş). A ţinut o vreme pagina religioasă duminicală a ziarului Cuvântul (căruia mai târziu îi va da faimă Nae Ionescu) şi a fost colaborator apropiat al lui Pamfil Șeicaru. Din 1926, când Cezar Petrescu abandonează *Gândirea* (deşi numele îi va figura pe copertă până în 1928), conducerea ei este preluată de Nichifor Crainic, care-i va imprima destul de repede direcţia ortodoxistă. În jurul revistei se va grupa o elită culturală românească ai cărei principali reprezentanţi au fost Ion Barbu, Vasile Băncilă, Lucian Blaga, Dan Botta, Mateiu I. Caragiale, Oscar Walter Cisek, Gib. Mihăescu, Ovidiu Papadima, Victor Papilian, Ioan Petrovici, Ion Pillat, Adrian Maniu, Ion Marin Sadoveanu, Dumitru Stăniloae, Paul Sterian, Francisc Șirato, George Călinescu şi mulţi alţii. Tot în 1926, îşi începe ilustra carieră universitară.

Anul 1930 deschide deceniul cel mai bogat al scrisului său. În aceşti ani apar (sau sunt elaborate), printre altele, *Ţara de peste veac (versuri – 1931*), *Cursul de teologie mistică (1935-1936)*, *Puncte cardinale în haos (1936), Ortodoxie şi etnocraţie (1937), Nostalgia paradisului (1940).* La capătul acestui deceniu de efervescenţă creatoare şi misionară, devine (la propunerea filosofului Ion Petrovici) membru titular al Academiei Române, pe locul rămas vacant prin dispariţia prematură a lui Octavian Goga, pe care-l va elogia în discursul de recepţie la 22 mai 1941. Răspunsul la discursul de recepție este dat de Lucian Blaga, vechi prieten şi colaborator.

Din opera lui Nichifor Crainic, se formează treptat atât o concepţie generală asupra culturii (culminând în *Nostalgia paradisului*, fără îndoială cea mai densă şi mai bine articulată dintre cărţile sale), cât şi o adevărată doctrină politică de dreapta, „naţionalismul constructiv" (sintagmă de mare succes în epocă), concentrată în „Programul statului etnocratic" (publicat iniţial în revista *Sfarmă-Piatră*, apoi inclus, ca anexă, şi în volumul de eseuri *Ortodoxie şi etnocraţie*, construit pe trunchiul Ortodoxiei). Programul realizează sinteză între valorile tradiţiei orodoxe şi problemele actualităţii, iar pe de o parte, între valorile naţionale şi cele universale. Principiul fundamental enunțat de ilustrul filosof și teolog fiind: „Ceea ce e divin nu e nici vechi, nici modern, ci actual. Când zic că revelaţia e modernă, adică actuală, nu înţeleg că ea se modifică după spiritul timpului, ci că ea modifică noile generaţii în sensul idealului creştin, adică ea modifică spiritul timpului, acordându-l cu spiritul lui Hristos". Pan M. Vizirescu avea dreptate să scrie: „Sistemul d-lui N. Crainic a cuprins de la început toate resorturile vieţii naţionale, punându-ne în faţă viziunea totalitară şi totalizatoare a realităţii româneşti. E o doctrină care nu lasă nimic nerezolvat" („Nichifor Crainic, creatorul gîndirii noastre", în *Sfarmă-Piatră*, 16 iunie 1938). Iar Blaga afirma categoric, chiar în forul academic (a se vedea „Răspunsul" integral în Academia Română, *Discursuri de recepţiune*, LXXIX, Monitorul Oficial, 1941), „Invazia teologică în cultura română postbelică (de după primul război mondial – n.n)., înţeleg penetraţia ei masivă şi profundă, va rămâne pentru totdeauna legată de numele lui Nichifor Crainic. Teologia ortodoxă a devenit sare a culturii româneşti de astăzi datorită precumpănitor activităţii sale literare. Ceea ce Crainic a întreprins timp de douăzeci şi cinci de ani pentru renaşterea spiritului ortodox rămâne fără pereche în analele vieţii noastre culturale. Este aici şi o patetică activitate de animator, dar este aici şi o operă de gânditor ortodox".

În perioada 1940 – 1941, Nichifor Crainic intervine în politica vremii, duce o viaţă agitată, scrie mult mai puţin. Sfârşeşte prin a fi hăituit de comunişti, de care se ascunde prin mai multe sate transilvănene, vreme de trei ani (1944-1947). Ajuns pe mâinile acestora, intră în perioada cea mai cumplită a vieţii sale, la polul opus al gloriei pe care o cunoscuse din plin. Sunt ani lungi de suferinţă și de umilinţe. El, care-l judecase aspru odinioară pe „bătrânul Miron Costin", socotind că omul nu este „sub vremi", ci că, dimpotrivă, „voinţa omului bărbat este capabilă să frângă grumazul monstrului", a trebuit să experimenteze limitele umanului. Este deţinut vreme de 15 ani (la Văcăreşti şi la Aiud), fără sentinţă judecătorească, fiind eliberat în primăvara lui 1962, cu trupul vizibil marcat de suferință, dar cu spiritul tare, ancorat în credința ortodoxă.

Pentru asigurarea mijloacelor necesare traiului, așa cum va mărturisi în memoriile sale, acceptă compromisul de a deveni redactor la *Glasul Patriei* (publicaţie editată pentru românii din exil), de unde se va pensiona în 1968. Îşi definitivează memoriile şi alte manuscrise. A murit marginalizat, la 20 august 1972, încondeiat de comunişti ca unul dintre cei mai „reacţionari" gânditori din România „burghezo-moşierească". Numai Codreanu, Nae Ionescu şi Horia Sima au mai fost prezentaţi în culori atât de sumbre. Pentru Nichifor Crainic va fi fost poate marea eliberare, „dezmărginirea" a cărei grandioasă viziune lirică o avusese cândva: „Şi de pe vârf de munte mă voi sui pe-un nor;/ Zi grea, cutremurată va fi – o zi de-adio – / Când inima-mi de tine făşii voi dezlipi-o, / Amară frumuseţe, pământ rătăcitor"… Pe urma sa rămânea, în aşteptarea unor vremuri mai bune, o operă teologică, literară şi publicistică de un considerabil interes.

Prăbuşirea regimului comunist (petrecută chiar în ziua când se împlineau o sută de ani de la naşterea lui Crainic!) a creat contextul revenirii sale treptate în circuitul public românesc. În 1990, la Editura Roza Vânturilor, a apărut ediţia de poezii (în două volume) „îngrijită" de Nedic Lemnaru, incluzând şi versurile „create mental" în temniţa Aiudului, care fac din autorul lor, alături de Radu Gyr (1905-1975), cel mai de seamă poet al închisorilor comuniste din România. În 1991 i s-a publicat şi prima parte a Memoriilor (Zile albe, zile negre). Această primă parte se referă la răstimpul dintre 1889 şi 1944. Partea a doua (încheiată spre sfârșitul anilor '60), apare în 1996, acoperă perioada 1944-1962. Nichifor Crainic se înscrie, prin arta evocării, în galeria celor mai străluciţi autori de proză memorialistică din literatura română a secolului XX alături de Lucian Blaga, Mircea Eliade, Nicolae Steinhard și alții. În anii din urmă, i s-au editat ori reeditat numeroase volume: *Cursul de teologie mistică* (1993, sub titlul editorial *Sfinţenia – împlinirea umanului)*, *Nostalgia paradisului* (1994), *Puncte cardinale în haos* (1996 şi 1998), *Ortodoxie şi etnocraţie* (1997), *În țara de peste veac. Poezii antume: 1916-1944* (1997), *Dostoievski şi creştinismul rus* (1998), *Spiritualitatea poeziei româneşti* (1998). Se lasă aşteptată în continuare publicarea unei lucrări importante și anume *Cursul de mistică germană*.

Scriitor prolific şi foarte stăpân pe mijloacele sale, profesor universitar la Chişinău (1926-1931) şi Bucureşti (1932-1944), director al revistei Gândirea (1926-1944) şi al ziarului Calendarul (1932-1933), ministru în guvernele Gigurtu şi Antonescu (1940 şi 1941), laureat al Premiului Naţional de Poezie (1930), Doctor Honoris Causa al Universităţii din Viena (1940) şi membru titular al Academiei Române (1941), primenitor al învăţământului

teologic românesc şi mentor al „ortodoxismului” cultural, teoretician al „statului etnocratic”, dar şi al „patriei ecumenice” ortodoxe (probabil cel mai ambiţios plan modern de reorganizare supranaţională a lumii răsăritene, despre care conferenţiase la Sofia, în 1941, primind de la Regele Boris „Ordinul Sfântului Alexandru cu cordon roşu”), Nichifor Crainic a fost, dincolo de avatarurile receptării sale publice, una dintre personalităţile cele mai împlinite ale epocii interbelice, animat de o vie conştiinţă misionară, pe linia deschisă de Heliade, Kogălniceanu şi Bălcescu, continuată de Hașdeu, Eminescu sau Iorga şi ajungând, mai aproape de noi, până la Eliade, Noica sau Ţuţea. Nichifor Crainic avea conştiinţa nedesăvârșirilor sale pe care astăzi mulți nu o mai au şi, la terminarea studiilor teologice, a refuzat să se preoţească. A devenit, însă, unul dintre marii profesori de teologie ortodoxă ai vremii, iar Preot prof. univ. dr. Dumitru Stăniloae scrie despre el: „Nichifor este cel dintâi teolog român din epoca modernă a istoriei noastre care scoate teologia din cercul strâmt şi ocolit al specialiştilor, prezentând-o, într-o formă impunătoare, atenţiunii generale a lumii intelectuale. Nichifor Crainic înnoieşte prin reactualizarea tradiţiei într-o teologie care se mulţumea cu câteva coji din această tradiţie, primite pe calea şi de multe ori prin interpretarea ocolită a teologiilor apusene”, săvârșind *o adevărată restaurare a teologiei româneşti în duhul ortodox”* (Gândirea, an XIX, nr. 4, apr. 1940). *„***Nichifor Crainic, un poet al profunzimilor, este cel mai mare poet român creştin”,** afirmă Preot prof. univ. dr. Dumitru Stăniloae: „De aceea, gândirea și simțirea lui creștină poartă o pecete româneasca, ceea ce face din scrisul lui Crainic o mărturie a spiritualității românești, care e o sinteza între credința ortodoxă tradițională și calitățile specifice ale poporului nostru, determinate de originea, de spațiul si de istoria lui. S-ar putea spune că Nichifor Crainic este poetul nostru creștin prin excelență, cum este Paul Claudel poetul creștin francez prin excelență sau Rainer Maria Rilke poetul creștin german prin excelență... Dar tot aceasta înțelegere ortodoxă a lui Dumnezeu, exprimată într-o buna parte din poeziile sale, l-a făcut pe Nichifor Crainic un poet al profunzimilor. Totul în poezia lui merge la profunzime, e o poezie a ultimelor adâncimi, un efort de a exprima ultimele temelii ale formelor existenței. În acest sens ea e o poezie filozofică... Întreaga natură cosmică este astfel un rai potențial în care a așezat Dumnezeu neamul omenesc. Dumnezeu e afirmat ca Persoană al cărui Fiu făcându-se om se jertfește pentru noi, dar e arătat și ca Creatorul naturii care ne întreține în viața pământească. El e încredințat că oamenii continuă să existe prin sufletul lor și cei ce viețuim încă nu putem să-i uităm și să fim lipsiți de nădejdea că îi putem ajuta prin rugăciunile noastre. … Marea întrebare ce și-o pune poetul cu privire la ei este „Unde sunt cei care nu mai sunt?”. Ei „sunt” într-un anumit fel. Nu putem să nu credem în faptul acesta. Ce sens ar mai avea atunci toata iubirea ce există între oameni? (…) Deși la întrebarea „Unde sunt cei care nu mai sunt?”, poetul socotește că nu putem da, cât suntem pe pământ, un răspuns, rămânând o taină nepătrunsă, totuși dă existenței lor de dincolo de moarte câteva caracteristici care îi arată ajunși la niște stări superioare tuturor celor ce le cunoaștem... Nichifor Crainic este cel mai mare poet al tainei de netăgăduit a lui Dumnezeu. Crainic redă misterul lui Dumnezeu mai ales ca lumină nesfârșită, nu ca întuneric cum îl fac misticii occidentali ... Putem spune că poezia de cea mai profundă spiritualitate românească s-a născut în închisoare și credem că și alte opere importante au fost fructul meditației din această perioadă de grele suferințe a multor spirite alese ale poporului roman” (Dumitru Stăniloae, Nichifor Crainic-Schiță de portret, în Historia, iulie 2020).

Este regretabil că personalitatea lui Crainic întârzie, în ciuda valului de reeditări şi a discretei sale reconfirmări ca membru titular al Academiei Române la 22 noiembrie 1994, să fie tratată aşa cum s-ar cuveni într-un peisaj cultural cu pretenţii de normalitate. Avem multe de învăţat de la alţii, dar nimic nu ne îndreptăţeşte să refuzăm de a învăţa câte ceva şi din propria noastră zestre culturală, pe care de multe ori n-am făcut nici un efort onest de a o cerceta şi înţelege, mulţumindu-ne să perpetuăm „verdictele” ideologice ale unei jumătăţi de veac de înstrăinare de noi înşine. Rămânem datori trecutului. Cultura românească prezentă are autenticitate și valoare numai dacă se bazează și continuă spiritualitatea română din vremurile anterioare ancorată în specificul național românesc și în adevărurile de credință ortodoxe. Propunem cititorilor spre reflecție câteva citate din opera marelui teolog și filosof român: „Eroismul e arta de a sluji neamul prin sacrificarea ta”; „Dreptatea socială nu se face prin suprimarea dreptului de a poseda, ci prin suprimarea excesului de bogăție’’; „Dacă fericirea nu ar putea fi atinsă sub nici o formă, oamenii nu ar mai căuta-o”; „A fi naționalist în Romania, adică a-ți închina viața ridicării neamului și țării tale, însemnează a te așeza pe un pisc în bătaia tuturor furtunilor urii și a trăznetelor răzbunării. Nimic nu e mai urâtă, nimic mai prigonită și mai lovită decât dragostea supremă de românism”; „În viața prezentă, oamenii nu pot fi fericiți”; „Nostalgia paradisului e sentimentul că suntem din această lume și totuși nu-i aparţinem; că lumea din spiritul nostru nu e identică cu lumea care ne înconjoară; că suntem în mijlocul ei ca nişte rămaşi pe dinafară dintr-o ordine înaltă de existenţă, ce ni se refuză; că din această pricină nu putem adera întru totul la condiţia mizeriei terestre, în care ne simţim exilaţi; şi că, în sfârşit, tot ceea ce în fiinţa noastră rimează în chip tainic cu veşnicia ne împinge la depăşirea modului actual de existenţă şi la cucerirea unui mod superior şi desăvârşit, conceput în antinomie cu cel de acum şi de aici”.

Mircea Vulcănescu

„A existat în generația noastră un om care ne domina pe toți prin lecturile lui, prin fantezie, prin grația intelectului, prin conștiință morală. Se numea Mircea

Vulcănescu. A murit în închisoare în 1950" (Constantin Noica, consemnat de Gabriel Liiceanu în *Jurnal de la Păltiniș*, Editura Humanitas, 2013, p. 257). S-a născut pe 3 martie 1904 la București, în familia unui inspector financiar. Clasele primare le-a absolvit în capitală, gimnaziul la Iași și Tecuci (fiind refugiat în timpul ocupației germane), iar liceul l-a urmat la Galați și București. Din adolescență a scris poezii și eseuri („Conștiința națională la români", „Cine e poetul românismului"). La sfârșitul ocupației germane din Primul Război Mondial, Mircea Vulcănescu își manifestă bucuria de a fi trăit momentul 1 decembrie 1918 printr-un discurs în fața Universității din București. În 1921, s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere și la Facultatea de Drept din București. A fost membru al Asociației Studenților Creștini din România (ASCR). În anul universitar 1923-1924, și-a satisfăcut stagiul militar, ca voluntar, la școala militară de geniu din București, unde a obținut gradul de sublocotenent. În timpul studenției, a scris mai multe lucrări filosofice: *Cercetări asupra cunoștinței*, *Introducere în fenomenologia teoriei cunoștinței*, *Misticismul și teoria cunoștinței*. A proiectat *Sistemul meu filosofic: existențialismul*. A publicat mai mult articole în Buletinul ASCR. Dimitrie Gusti și Nae Ionescu au fost cei care l-au influențat în mod deosebit în această perioadă. În 1925, și-a luat licențele în Filosofie și Drept. Începând cu toamna lui 1925, Mircea Vulcănescu a făcut studii de specializare la Paris, intenționând să-și dea un doctorat în Drept și altul în Sociologie, însă nedefinitivate. În iarna lui 1927, a început colaborarea la „Gândirea". A continuat să activeze în cercurile cultural-religioase la Paris, unde a conferențiat în repetate rânduri. În anul universitar 1929-1930, a fost „asistent onorific" la catedra profesorului Dimitrie Gusti. Apoi, a fost profesor de economie politică și științe juridice la Școala de Asistență Socială, până în 1935.

Începând cu 13 octombrie 1931, susține comunicări la simpozioanele asociației culturale „Criterion". A colaborat la numeroase reviste cu caracter literal și filosofic. Orator de mare forță, a conferențiat cu pasiune și persuasiune pe subiecte diferite, de la satul românesc la dimensiunea românească a existenței. Mircea Vulcănescu se implică și în viața social-politică. Din iunie 1935, a deținut funcția de director general al Vămilor până în septembrie 1937, când a fost demis după ce a descoperit contrabanda cu băuturi și țigări făcută de Eduard Mirto, fost ministru al Comunicațiilor. Totuși, a fost numit director al Datoriei Publice în Ministerul de Finanțe. În acei ani, a călătorit intens pentru interesele statului român în mai multe capitale europene. În anii următori, a ocupat, de asemenea, poziții importante în administrația națională: 1940-1941, director al Casei Autonome de Finanțare și Amortizare și președinte al Casei Autonome a Fondului Apărării naționale, pentru ca din 27 septembrie 1941 să fie subsecretar de stat la Finanțe, până la 23 august 1944. În această perioadă, a fost asistent onorific la catedra de Sociologie a profesorului Dimitrie Gusti. Regele Carol al II-lea și ulterior regele Mihai I i-au conferit distincții și mari ordine naționale, în semn de recunoaștere pentru serviciile aduse statului român. A fost unul dintre cei mai tenace negociatori ai României cu cel de-al Treilea Reich. Mircea Vulcănescu a reușit, între 1941 și 1944, să obțină pentru Banca Națională a României 8 vagoane de aur (confiscate de URSS imediat după 23 august 1944) și înzestrarea Armatei a 4-a cu echipament militar german nou.

După lovitura de stat din 23 august 1944, condusă de regele Mihai, Mircea Vulcănescu a ocupat postul de șef al Datoriei Publice, unde a rămas până pe la 30 august 1946, când a fost arestat în lotul al doilea al foștilor membri ai guvernului Antonescu, acuzați de crime de război. La 9 octombrie 1946, a fost condamnat la opt ani temniță grea. Judecarea recursului s-a prelungit până în ianuarie 1948, când instanța a menținut pedeapsa din 1946. Închis la Aiud, Mircea Vulcănescu a ținut o serie de conferințe considerate subversive de torționari, pentru că le menținea oamenilor moralul. A fost izolat, la fel ca alți 12 bărbați din celula sa, în hrubele secției 1. Acolo au fost dezbrăcați în pielea goală și lăsați în frig, neavând paturi sau scaune pe care să șadă. Epuizat, unul dintre deținuți a căzut din picioare după câteva ore. Conform unui martor, Vulcănescu s-ar fi așezat pe ciment ca o saltea pentru cel doborât, salvându-i viața. Filosoful a murit însă pe 28 octombrie 1952, bolnav de plămâni, ca urmare a tratamentului inuman la care a fost supus. Avea 48 de ani și a lăsat un îndemn: **„Să nu ne răzbunați!"**

Acest mesaj adresat în timp și peste timp tuturor românilor este expresia supremei iubiri a filosofului martir, a iubirii ca jertfă pentru Dumnezeu și pentru toți oamenii. Este împlinirea poruncii Mântuitorului și Dumnezeului nostru, Domnul Iisus Hristos**:** „Iar Eu zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc. Ca să fiți fii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Matei, 5, 44-45).

Menționăm câteva dintre lucrările de referință ale marelui filosof român, indicând și anul de apariție**:** *Teoria și sociologia vieții economice. Prolegomene la studiul morfologiei economice a unui sat* (1932), *Cele două Românii* (1932), *Gospodăria țărănească și cooperația* (1933), *Dimensiunea românească a existenței* (1943). Postum au apărut: 1996 - *Către ființa spiritualității românești*, Editura Eminescu, București; 2004 - *Bunul Dumnezeu cotidian: studii despre religie*, Editura Humanitas, București. Mircea Vulcănescu, la fel ca Nae Ionescu și Nichifor Crainic, este un metafizician deoarece nu se mulțumește numai să filosofeze

speculativ și caută, descoperă sensuri și înțelesuri profunde ale existenței situate adânc în ființă, dar și la înălțimea adevăratei existențe transfigurate prin lucrarea harului dumnezeiesc. Nu ne propunem să analizăm întreaga operă a maestrului, ci numai vom sublinia câteva idei fundamentale din opera pe care noi o considerăm cea mai importantă a creației sale: *Dimensiunea românească a existenței.*

Pentru Mircea Vulcănescu, „un neam nu e niciodată o realitate închisă, sfârşită, ci o realitate vie. El nu e numai o realitate naturală, ci şi o realitate etică; destinul unui neam nu e dat odată pentru totdeauna, el se actualizează problematic pentru fiecare generaţie şi pentru fiecare om. Istoria e plină de neamuri care s-au stins şi sunt şi neamuri care şi-au trădat destinul. Pentru fiecare din cei care avem temeiuri să ne simţim români, neamul se-nfăţişează ca o chemare". Munca şi meritele înaintaşilor ne pot fi îndemnuri, chezașe şi-n oarecare limite pot chiar suplini carenţa noastră.

Mircea Vulcănescu susţine că sufletul românilor se caracterizează printr-o serie de veleităţi de a fi în anumite feluri, printr-o serie de tentaţii, printr-o serie de reprezentări divergente despre sine, printr-o serie de sentimente de lipsă de actualitate care s-ar simţi întregite prin alunecarea în direcţia felului de a fi al anumitor altor popoare, pe care filosoful le numește de ispite: ispita Romei, care a generat istoria culturală modernă a României, ne-a dat cronicarii, unirea religioasă şi şcoala latinistă; ispita greco-bizantină; ispita slavo-bizantină ne-a dat mânăstirile; ispita fondului nostru trac ne-a dat pe Lucian Blaga, Vasile Pârvan, Nae Ionescu, autohtoniştii; ispita franceză a generat paşoptismul funciar al întregii noastre culturi; ispita germană ne-a dat reacţiunea junimistă; ispita rusească a dat poporanismul şi, în parte, semănătorismul. Aceste ispite nu sunt caractere dominante, pentru că ele nu se manifestă ca existenţe depline, ci numai ca veleităţi, ca tendinţe de a depăşi şi de a ieşi din tine pentru a te întregi prin adaosul unei realităţi din afară, care te subjugă şi în care recunoşti parcă o identitate formativă primordială, un fel de întoarcere la izvoare.

În opinia lui Mircea Vulcănescu, la români există o legătură a vieţii cu astrele, cu codrul, frăţia aceasta universală a lucrurilor omeneşti cu ale firii, legătura lor mitică şi întrepătrunderea sensului şi destinului lor (...). Ca şi la traci, două inimi se zbat în pieptul oricărui român. Una ține de chemarea pământului – de legătura omului cu cele de aici, de legătura lui cu ai lui, cu câmpul, cu animalele; cealaltă de legătura omului cu Dumnezeu, cu eternitatea, cu universul.

Analizând femeia şi bărbatul din punct de vedere al genurilor gramaticale ale limbii române, Vulcănescu afirma că opoziţia dintre masculin şi feminin pare a nu avea în înţelegerea românească a existenţei numai o semnificaţie biologică, limitată numai la fiinţele vii şi la o anumită regiune a existenţei. Ea pare a purta până în miezul existenţial al fiinţei particulare, împrumutând acesteia caracter bărbătesc sau femeiesc în raport cu o anumită tărie sau slăbiciune lăuntrică a fiinţei sau aplecare spre lucrare sau primire şi prefacere. Neutralitatea care caracterizează ideea apuseană a fiinţei (insul), e străină concepţiei româneşti a existenţei. Însuşirea masculină esenţială pare a fi ideea de lucrare, de acţiune; iar cea feminină, aceea de pasivitate, de receptivitate, de răsfrângere, de primire. De aceea, prototipul fiinţei bărbăteşti pentru român este Dumnezeu – Tatăl el însuşi; iar „lumea", ca şi „vremea", înţelese ca matrice de existenţe, sunt fiinţe feminine. Iar prototipul feminităţii, în care firea întreagă ia chip femeiesc, este Maica Domnului, nu în sensul de generatoare cauzală a Dumnezeului – om (născătoare), ci în sensul de loc de întâlnire a lui Dumnezeu cu lumea, de fire primitoare de Dumnezeu şi pătimitoare pentru El.

Vulcănescu considera că, dacă adânceşti ce stă sub această lume de întâmplări, mergând până la rădăcină, adică iscodind pricina pentru care lucrurile se întâmplă pentru român, cercetând prilejul, rostul şi soarta a tot ce se întâmplă pentru român, dai desigur peste Dumnezeu. Dar ideea românului despre Dumnezeu este, filozofeşte, plină de surprize. Dumnezeul românului nu este o fiinţă abstractă, o esenţă imaterială a lumii, o putere impersonală care stă sub fenomene. Dumnezeul românului apare ca o fiinţă, o fiinţă reală, particulară, un ins. Pentru român, Dumnezeu poate lipsi uneori din lume ca fiinţa particulară, ca ins şi lumea poate fi „uitată de Dumnezeu" ori „căzută de la faţa lui". Nu numai arătarea lui Dumnezeu, umblând prin lume, dar toată lumea e concepută de român ca o revelaţie continuă şi ca o permanentă teofanie. Paradoxul pe care-l vădeşte dimensiunea românească a existenţei, când înfăţişează pe Dumnezeu şi divinitate ca pe o fiinţă personală particulară, ca pe un ins, și nu ca pe o existenţă abstractă şi în ciuda acestui lucru, îl considera responsabil de toate faptele. În opinia românilor, ar exista, în toate rosturile lumii, alături de Dumnezeu, un ins tăgăduitor şi stricător amestecat, alături de Dumnezeu, oarecare „lucru slab", o parte de neîmplinire, ca un fel de cooperator negativ real. E clar că Mircea Vulcănescu face referire la raportarea românului la diavol. Necuratul, „în ciuda prestigiului şi a spaimei pe care o inspira numele său, el nu-i decât un administrator, un înger însărcinat cu munca de jos – cu istoria".

Timpul are şi el dimensiunile lui. La prima vedere, timpul n-ar avea decât o singură dimensiune: lungimea. Lucrurile, aşezându-se unele după altele, adică alcătuind un şir, lungimea timpului ar apărea ca singura lui dimensiune posibilă. La o mai aproape vedere, timpul are însă şi el volum, adică grosime. Căci lumea existând toată deodată, ca o cuprindere de multe lucruri date în acelaşi timp, toate lucrurile îşi au şirurile lor de întâmplări succesive specifice. Firea, în totalitate, desfăşurată în timp, nu mai poate fi deci, cum s-a arătat şi de alţii, un singur şir, ci o colecţie de şiruri, care împreună constituie un şir global de şiruri parţiale. Dacă toate lucrurile trec, şi dacă fiecare lucru are şirul lui de prefaceri, adică dacă există în lume desfăşurări paralele sau care se

întrepătrund, noi putem prinde nu numai firul unei singure petreceri, ci putem apuca de capătul mai multor asemenea fire, care se deşiră în aceeaşi direcţie şi le putem lega între ele. Ceea ce domină toată această concepţie a lumii româneşti este sentimentul unei vaste solidarităţi universale. Nu există ruptura existenţială, prăpastie, pentru român, între lumea de aici şi lumea de dincolo, între vremea de acum şi veşnicie, ci numai vamă, adică poartă de trecere. Deosebirea acută dintre prezenţa existenţială a individului concret, supus pierii, care ştie că va muri şi se teme de aceasta, spaima lui constituind adevăratul indice existenţial, şi existenţa impersonală a lumii, în care totul se face şi se desface, este înlocuită la noi într-un sens, printr-o deosebire între două lumi: lumea de aici şi lumea de dincolo. Vulcănescu mai adaugă o caracteristică poporului român: lipsa de teamă în faţa morţii. Sunt unele popoare, mai ales cele nordice, care trăiesc cu intensitate dramatică grija morţii ca final absolut, spaima în fața neantului, a nimicirii. Sunt unii gânditori contemporani care au făcut din acest sentiment rădăcina esenţială şi caracteristica tragică a fiinţei. Lumea „de aici" nu e, totuşi, o lume de „prezenţe" în sensul metafizicii actualiste. Ea cuprinde și lucrurile care „au fost", dar „nu mai sunt". Ca şi lucrurile care „pot fi", dar „nu sunt încă". Acestea întind sfera lumii de aici către praguri care pentru „logica occidentală" par absurde; căci, pentru ea, ce nu mai e, nu poate fi nicăieri, deoarece „a fi" înseamnă „a avea loc". La fel, lucrurile ce „pot fi" nu sunt pentru ea, pentru că posibilitatea e, la ea, amestec de fiinţă şi de nefiinţă.

Mircea Vulcănescu simte nevoia să atragă atenţia asupra apariţiei periodice în mediul românesc a unor agenți care trezesc sentimentul de gravitate a existenţei, care pun pe om faţă în faţă cu sine şi cu răspunderea lui. Sentimentul acesta acut al istoriei, al prezentului care nu iartă, ci îţi cere să intervii „acum ori niciodată", sub ameninţarea că altfel pierzi unele posibilităţi pentru totdeauna şi în chip iremediabil nu e, în esenţa lui, un sentiment românesc. El e, cel mult, simptomul unei febre de o clipă, al unui sentiment special că vremea a ajuns la limită, s-a împlinit, ori al unei ispite din afară, care încearcă să scoată din firea lui omul românesc. La această „tulburare de ape", conştiinţa românească răspunde că mai curând sau mai târziu, „apele se întorc în matcă". Omul ieşit de sub vremi îşi reia dialogul întrerupt cu veşnicia. Cele prezentate mai sus sunt numai câteva idei pe care cititorul le află în *Dimensiunea românească a existenței*, operă de bază din creația lui Mircea Vulcănescu, a cărei complexitate și originalitate poate fi alăturată tratatului ontologic a lui Noica, *Devenirea întru ființă.*

Propunem cititorului spre reflecție citate din opera marelui filosof român a căror actualitate, în opinia noastră este de necontestat: „Fără religie şi istoricitatea lui Iisus, lumea e un imens pustiu de sare şi cenuşă!"; „Cea mai adâncă şi mai deplin creştinească reacţie în faţa vieţii moderne este lepădarea de ea"; „Nu trebuie să ne înşelăm. Vremea ce vine nu e o vreme de triumf pentru creştinism. Cum n-a fost nici cea care pleacă. Ci, ca tot veacul, vremea ce vine e o vreme de încercare. O vreme în care se vor număra oile de capre, însă nu se vor despărţi, cum nici grâul de neghină! S-a schimbat numai sensul ispitelor"; „Creştinismul nu e un drum cu stâlpi pe care să scrie „la dreapta" sau „la stânga". Creştinismul e libertate lăuntrică, fără indicatoare vopsite"; „Nu cred că se schimbă ispitele, se schimbă numai sensul lor"; „Când omul pierde nădejdea mântuirii, politica rămâne singura armă de mântuire socială, aci, pe pământ. Supremaţia politicului – semn al pierderii orientării creştine"; „Ar fi trebuit să vezi pe baba pe care am cunoscut-o într-un sat îndepărtat, ai cărei genunchi lăsaseră urme pe pământul colibei ei, de atâtea metanii ce făcuse. Adevărata sfinţenie nu are nevoie să se arate şi să fie recunoscută"; „Statul neutru e statul burghez. Statul român nu poate fi neutru, când 80% din populaţia acestui stat – chiar dacă n-ar fi vorba decât de cea de la sate, credincioşii creştini în oraşe (fiind) o mică comunitate faţă de indiferenţi-, trăieşte într-o ierarhie de valori care-şi găseşte integrarea în Biserică".

Gânduri de final. Filosofia românească autentică reprezentată și de cei trei filosofi martiri succint evocați de noi, nu este o creație speculativă, un raționalism abstract și nici un existențialism al neființei, al tragicului și al deznădejdii, toate acestea aspecte dominante ale gândirii occidentale. Spre deosebire de sistemele filosofice raționaliste europene și nu numai, creația filosofică românească, prin marii ei reprezentanți este o metafizică existențială construită nu numai pe raționamente abstracte, ci mai ales pe experiențe personale uneori tragice ale autorilor și a cărei conținut și finalitate este dreapta credință ortodoxă, concretul existențial al ființei regăsit în tradițiile și valorile poporului român, precum și dialectica existențială a vieții și a morții, a timpului și a eternității, a tainei și a aparenței, a iubirii și a jertfei, a bucuriei și a suferinței, concepută ca devenire în Hristos, prin Hristos și spre Hristos.

Parafrazând pe Constantin Noica, se poate spune că noi avem „bănuțul" nostru sclipitor și valoros cultural prin care putem intra fără greș în bogăția valorilor culturii europene. Din nefericire, noi nu suntem încă în stare să ne valorificăm acest bănuț cultural, mai mult blamăm și desconsiderăm valoarea acestuia, încercând să trăim neadevărat prin delegație în inautenticul raționalismului ateist, al pragmatismului și fariseismului european contemporan și care nu are nimic de a face cu marea și adevărata cultură a bătrânului continent și a cărei expresie este așa zisa integrare a noastră într-un spațiu politic și economic străin nouă, prin dezavuarea a tot ceea ce însemnă ortodoxism, cultură autentică și tradiții existențiale românești și chiar a omului ca persoană liberă și spirituală. Dacă vom continua să mergem pe această cale, este mare pericol pentru noi și pentru generațiile care vor veni. Dumnezeu să ne ajute pentru ca acest fapt să nu se întâmple și pentru ca *bănuțul nostru cultural de aur* să strălucească și în marea cultură adevărată a Europei și a lumii.

Boierii Golești din prima jumătate a secolului al XVII-lea. De la Neacșa la Vișa din Golești (perioada boierilor Golești - Brâncoveni)

Mariana Paula LIMBĂLATĂ
conservator la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golesti

La începutul secolului al XVII-lea, neamul boierilor din Golești a continuat pe linie feminină prin Neacșa, întrucât cei trei nepoți ai săi au murit fără urmași[1]. Urmașii celor doi frați din Golești din veacul al XVI-lea, Ivaşco şi Albu, nu au luat parte la marile evenimente din timpul domniei lui Mihai Viteazul. Dintre aceștia, cel mai frecvent menționat în documente este Tudoran, dar contextul în care apare se referă la niște litigii pentru pământ. De exemplu, el s-a judecat, printre altele, cu jupanița Neacșa, mătușa sa, pentru a patra parte din domeniul Goleștilor. În timpul judecății, după cercetările făcute din dispoziția lui Mihnea al II-lea, zis şi „Turcitul", s-a constatat că Neacșa moștenise prin hrisov partea reclamată de Tudoran, drept urmare i s-a interzis acestuia să se mai amestece și să încalce moștenirea Neacșăi[2].

Deoarece ultimul dintre Golești pe linie masculină, slugerul Tudoran, a murit înainte de 7 mai 1612[3], Neacșa a fost aceea prin intermediul căreia s-a continuat neamul boierilor din Golești. Ea apare menționată ca unică moștenitoare, prima dată, într-un document din perioada 1 septembrie 1597 - 31 august 1598, emis de cancelaria lui Mihai Viteazul, prin care se întărea Mănăstirii Valea Mare, ocina dăruită de jupanița Neacșa, (fiica Caplei din Golești, care a ctitorit acea mănăstire) „pentru că a miluit și a întărit sfânta mănăstire cu acea ocină ca să-i fie de pomană, iar sfintei mănăstiri hrană"[4].

Neacșa a fost căsătorită cu Radu din Brâncoveni[5] (vezi spiţa genealogică). Despre acest Radu din Brâncoveni, documentele vremii nu ne furnizează prea multe informații. Potrivit lui Anastasie Iordache, acest Radu din Brâncoveni ar fi fost menţionat, pentru prima oară, ca postelnic, în 1559[6]. Aceștia au avut o singură fiică, pe nume Maria, care va duce mai departe numele familiei boierilor din Golești. Ea s-a căsătorit cu David postelnicul din Brâncoveni[7], fiul Ilcăi. Acesta își luase numele după moșia Brâncoveni. Într-un document din 1577, emis de Banul Dobromir, apare menţionat ca „postelnic din Brâncoveni"[8]. Maria din Golești și David, postelnicul din Brâncoveni, au avut trei copii: Danciu, Preda și Stana[9]. Danciu a murit fără urmași înainte de 1629 deoarece un document emis la 10 septembrie 1629 de Cancelaria Domnească a lui Alexandru Ilieș întărea doar jupaniței Stana spătăreasa și fratelui ei, Preda spătar, satul Golești[10]. Din Preda au descins boierii Brâncoveni din veacul al XVII-lea[11].

Preda din Brâncoveni apare în documente fără titlu între 30 aprilie 1610-22 mai 1620, apoi este menționat ca: postelnic (28 mai 1624-23 august 1625), fără titlu la 19 mai 1627, spătar (23 aprilie 1629-5 decembrie 1625). În anul 1630, împreună cu Matei Basarab, pribegește prin Transilvania. A fost prins în lupta cu Leon Tomșa, din 1631, după care s-a răscumpărat[12]. Apare din nou în Sfatul Domnesc ca spătar (16 decembrie 1633-28 noiembrie 1635), mare spătar (14 ianuarie 1636-20 decembrie 1644), mare clucer (8 ianuarie 1645- 30 aprilie 1652), mare vornic (21 mai 1652-11 februarie 1655), fost mare vornic (16 octombrie 1655-6 august 1656) și mare ban (26 mai 1658- 25 iulie 1658)[13]. În timpul răscoalei seimenilor, din vara anului 1655, boierii l-au dorit chiar domn în locul lui Constantin Șerban[14]. A fost ucis de Mihnea al III-lea, la Târgoviște sub acuzația de hiclenie (înainte de 9 decembrie 1658)[15]. Drept dovadă a uciderii lui stau atât cronicile[16], cât și o inscripție din ctitoria sa, mănăstirea Brâncoveni: „pre Preda vornicul l-au ucis Mihnea Vodă în casele domnești din Târgoviște, nefiind vinovat nemica.."[17].

Preda din Brâncoveni a fost unul dintre cei mai bogați boieri din Ţara Românească. Din relatările lui Paul de Alep, aflăm că marele ban Preda Brâncoveanu deţinea, la 1658, 200 de sate şi părţi de sat, 12000 de iepe, 30000 de oi, 4000 de boi, 1000 de bivoli, 4000 de porci, 300 de şiruri de stupi şi 1500 de sălaşe de ţigani[18]. Tot Paul de Alep îl descrie pe Preda Brâncoveanu ca fiind foarte milostiv cu călugării și cu săracii și că îi plăcea să construiască biserici și mănăstiri. Pe unele le moștenise de la strămoșii săi, dintre care mănăstirea Bistrița, mănăstirea de maici Dintr-un lemn, mănăstirea Arnota, Strehaia, Sadova, Gura Motrului și mănăstirea de la Brâncoveni. La mănăstirea Hurezi acesta apare zugrăvit împreună cu soția sa[19]. El a fost căsătorit cu o nepoată a lui Matei Basarab, Păuna, fiica lui Papa Greceanu, mare vornic[20], cu care a avut doi copii: pe Papa postelnicul, tatăl lui Constantin Brâncoveanu, ucis de slujitorii răsculați la 1655[21] (Papa postelnicul a fost căsătorit cu Stanca, fiica postelnicului Constantin Cantacuzino), Ancuța, care s-a căsătorit cu Iordache Pîrșcoveanu, Matei, mort de tânăr și pe Barbu, mort la Ţaringrad[22].

Potrivit lui Nicolae Stoicescu, Preda din Brâncoveni a fost nepotul lui Matei Basarab. În sprijinul acestei afirmații stă un document din 29 martie 1635, prin care se arată că mama lui Preda, Maria, a fost „vară primară, măriei sale, domnul nostru [Matei Basarab]"[23], tații lor fiind frați. Tot „ruda cea mai apropiată"[24] a lui Matei

Basarab îl consideră și Paul de Alep pe Preda din Brâncoveni.

Stana s-a căsătorit prima oară cu Fota grecul, originar din Ianina, care a ajuns mare postelnic (29 martie 1611 – 16 aprilie 1613)[25] în timpul domniei lui Radu Mihnea. Fota a avut doi frați, Vasile și Necula, care au deținut și ei dregătorii. Vasile a deținut funcția de mare vistier între 14 noiembrie 1615 - 7 decembrie 1615[26], iar Necula era menționat ca mare clucer în Sfat, la 20 noiembrie 1613 și 22 ianuarie 1615, iar ca mare vistier între 29 februarie 1616 - 8 iulie 1616[27]. În august 1631, Necula a participat la lupta din „seșul Bucureștilor", împotriva pribegilor conduși de Matei Basarab. A murit la 25 octombrie 1632, în lupta de la Plumbuita contra lui Matei Basarab, care i-a confiscat apoi averea pentru „rea hiclenie"[28], așa cum reiese din documentul din 26 februarie 1634. Matei Basarab îl considera cel mai mare dușman al său pe vistierul Necula pentru că „i-a sărăcit casa" și i-a cumpărat satele sale, iar din cauza lui, domnitorul fusese nevoit să pribegească prin Transilvania. Necula a fost ctitorul mănăstirii Golgota (1623-1624)[29].

După moartea lui Fota mare postelnic, Stana a devenit soția lui Gorgan mare spătar (3 februarie – 6 iulie 1628)[30]. Rudă cu Matei Basarab, Gorgan a pribegit cu acesta, în toamna anului 1630, în Transilvania, astfel că domnul Leon Vodă Tomșa i-a confiscat averea, dar la 18 noiembrie 1630, aflând că „n-au avut Gorgan spătar nici o treabă cu acele sate și țigani, ce au fost date zestre boerenului domnia mele Stroe logofet", i le întărit din nou[31]. Gorgan, mare spătar a fost ucis de Alexandru Iliaș, în Moldova în anul 1632, când fusese trimis de Matei Basarab să facă pace[32].

Așadar, din prima căsătorie cu marele postelnic Fota s-a născut Vișa, prin care se va continua pe linie feminină neamul boierilor din Golești. Stana a murit la 7 martie 1640 și a fost îngropată în biserica mănăstirii Vieroș[33].

Trebuie menționat următorul aspect: perioada în care familia boierilor din Golești s-a înrudit prin alianțe matrimoniale cu boierii din Brâncoveni a fost denumită de specialiștii în genealogie *perioada boierilor Golești-Brâncoveni*. Drept urmare, descendenții boierilor din Golești aparțineau și neamului boierilor din Brâncoveni după părinții lor. În lipsa unui nume de familie, distincția se făcea prin posesiunea unui mare domeniu, de la care fiecare boier își lua numele. Astfel că, deși fiice ale unor mari boieri din Brâncoveni, Maria, fiica lui Radu și Stanca, fiica lui David, sunt cunoscute ca posesoare de domenii de la Brâncoveni și Golești, iar Vișa numai la Golești[34].

Deoarece Vișa a fost unica moștenitoare, întregul domeniul al Goleștilor, alături de alte domenii aferente, au intrat în posesia sa. De aceea, ea nu va mai purta titulatura, din Brâncoveni și din Golești, precum mama și bunica sa, ci doar Vișa din Golești.

Vișa, fiica Stanei, a fost menționată pentru prima data în documentul din 6 iulie 1626[35], alături de mama sa, Stana și de Gorgan, spătar, ca proprietari ai Slănicului, contextul fiind acela al răscumpărării din rumânie a unor locuitori ai acelui sat.

Vișa din Golești s-a căsătorit cu Stroe Leurdeanu în anul 1623[36]. Așadar, începând cu anul 1623, etapa boierilor Golești-Brâncoveni se încheie și începe o nouă etapă în istoria boierilor din Golești, respectiv cea a boierilor Golești-Leurdeni.

Note:

[1]Anastasie Iordache, *Pe urmele Goleştilor,* Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1982*,* p. 41.

[2]*Ibidem.*

[3]*Ibidem.*

[4]*DRH*, B, vol. XI, vol. XI (1593-1600), *Domnia lui Mihai Viteazul*, volum întocmit de Damaschin Mioc, Ştefan Ştefănescu, Marieta Adam, Constantin Bălan, Maria Bălan, Saşa Caracaş, Ruxandra Cămărăşescu, Olimpia Diaconescu, Coralia Fotino, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1975, doc. 257, p. 339.

[5]*Ibidem.*

[6]Anastasie Iordache, *op.cit.,* p. 42.

[7]*DRH*, B, vol. XI, doc. 207 (28 septembrie 1596), p. 276-277.

[8]Octav-George Lecca, *Familiile boierești Române. Istoric și genealogii (după hrisoave autentice),* București, 1899. p. 90.

[9]Anastasie Iordache, *op.cit.,* p.42.

[10]*DRH*, B Țara Românească(1628-1629), vol. XXII, întocmit de Damaschin Mioc, Editura Academiei R.S.R., București, 1969, doc. 354 (10 septembrie 1629), p. 666.

[11]Nicolae Stoicescu, *Dicţionar al marilor dregător din Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, București, Editura enciclopedică română, 1971, p. 125-126.

[12]*Letopisețul Cantacuzinesc*, ediţie critică de C. Grecescu şi D. Simonescu, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1960, p. 98.

[13]Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 95.

[14]*Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu, Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1973, p. 521; vezi şi la Claudiu Neagoe, *Seimenii în Ţările Române. Contribuţii la istoria organizării militare a românilor în secolele XVII-XVIII*, Bucureşti, Editura Ars Docendi, 2017, p. 161-162.

[15]Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 95.

[16]*Letopisețul Cantacuzinesc*, p. 134.

[17]Octav-George Lecca, *op.cit.,* p. 91.

[18]*Călători străini,* vol. VI, îngrijit de M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, partea I, p. 215-216.

[19]*Ibidem*, planșa 25.

[20]Nicolae Stoicescu, *op.cit.,* p. 125.

[21]*DRH*, B. vol. XXV(1635-1636), întocmit de Damaschin Mioc, Maria Bălan, Ruxandra Cămărășescu, Coralia Fotino, Editura Academiei R.S.R., București, 1985, doc. 40 (29 martie 1635), p. 50.

[22]Nicolae Stoicescu, *op.cit.,* p. 125.

[23]*DRH,* B, vol. XXV (1635-1636), doc. 40 (29 martie 1635), p. 50.

[24]Călătoria lui Paul de Alep în *Călători străini despre Țările Române,* vol. VI, p. 215.

[25]*Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, p. 581; Nicolae Stoicescu, *op. cit. ,* p. 181.

[26]Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 251.

[27]*Ibidem*, p. 217.

[28]*DRH*, B. Țara Românească, vol. XXIV (1633-1634), vol. întocmit de Damaschin Mioc, Sașa Caracaș și Constantin Bălan, București, Editura R.S.R., 1974, doc. 208 (26 februarie 1634), p. 283-285.

[29]Nicolae Stoicescu, *op.cit.,* p. 217.

[30]*Lista marilor dregători din Sfatul Domnesc ...*, p. 572; Nicolae Stoicescu, *op.cit.,* p. 188; Spiridon Cristocea, *Din trecutul marii boierimi muntene. Marele vornic, Stroe Leurdeanu,* Brăila, Editura Istros, 2011, p. 36. Potrivit lui Nicolae Stoicescu, Gorgan din Criva este menționat în documente ca fost mare stolnic (3 octombrie 1616-18 mai 1618), pârcălab de Hotin (20 martie 1621-30), spătar (?- 20 septembrie 1621), mare paharnic în Divanul Țării Românești (15 iunie 1623-8 octombrie), fost paharnic (10 martie 1624), fost mare stolnic (23 august 1625), mare spătar în Moldova (24 octombrie 1624-22 decembrie 1625), fost spătar în Țara Românească (15 iulie 1626), fost mare vornic (?-15 mai 1627), mare spătar (3 februarie- 6 iulie). A fost închis de Alexandru Iliaș, apoi apare menționat ca fost mare spătar la 20 martie 1629-25 iulie 1630. A pribegit prin Transilvania cu Matei Basarab în toamna anului 1630, în timpul domniei lui Leon Vodă.

[31]*DRH*, B, vol. XXIII, (1630-1632), întocmit de Damaschin Mioc, București, Editura Academiei R.S.R., 1969, doc. 178, p. 298; Spiridon Cristocea, *op. cit*., p. 36.

[32]Nicolae Stoicescu, *op.cit.,* p.188 *,* vezi și *Letopisețul Cantacuzinesc*, p. 99.

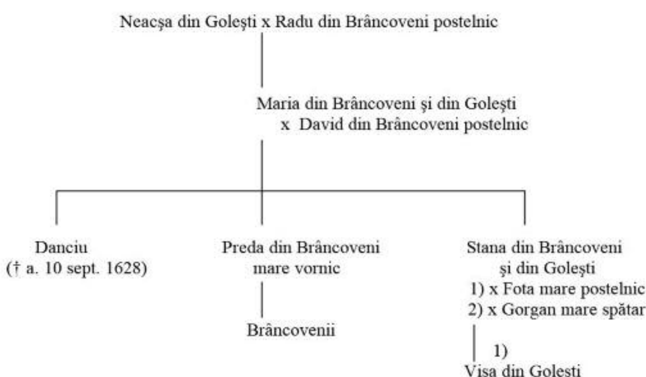
[33]Cristocea Spiridon, *op. cit*, p. 37. După descifrarea lui Constantin Bălan, de la Institutul de Istorie "Nicolae Iorga" din București, pe piatra de mormânt a Stanei, aflată în partea de sud a pronaosului a fost săpată următoarea inscripție:" Aici este îngropată roaba lui D-zeu, jupâneasa Stana, fata răposatului D(a)vid postelnicu și a jupânesei M(a)ria ot Brâncoveni, nepoata jupânului Ivașco, vornicul Golesco. Și s-au pristăvit în zilele preabunului creștin, Ion Matheiu Basarabu voevod, m(e)s(e)ța martie 7 leat 7148" (1640)..

[34]Anastasie Iordache, *op.cit.*, p. 42.

[35]*DRH,* B, vol. XXI, (1626-1627), întocmit de Damaschin Mioc, București, Editura Academiei R.S.R., 1965, doc. 106 (6 iulie 1626), p. 208.

[36]Spiridon Cristocea, *op. cit.*, p. 37. Potrivit lui Ștefan Greceanu, Stroe Leurdeanu era căsătorit cu Vișa la data de 23 martie 1623 (*Genealogiile documentate ale familiilor boierești,* vol. II, București, 1914, p. 324). Dintr-un hrisov de la Alexandru Coconul, datat 16 iulie 1625, aflăm că domnul i-a întărit „jupanului Nicola fost mare vistier" sate cu vecini și morile care le-a dat "zestre nepoatei sale, jupanița Vișa, fiica lui jupan Fotea fost mare postelnic".

Familia boierilor din Golești
de la Neacșa la Vișa

Spiţă genealogică
Întocmită de MARIANA PAULA LIMBĂLATĂ

Tudor Vladimirescu și orașul Câmpulung – întrebări care și-au găsit răspunsuri

prof. Claudiu CĂLCÎI,
Școala Gimnazială Nanu Muscel

Ultimele zile ale lui Tudor Vladimirescu și legătura cu orașul Câmpulung au născut mai multe întrebări. A trecut o dată sau de două ori prin Câmpulung, de ce nu a fost eliberat de către români, unde a fost găzduit, care a fost traseul urmat spre Târgoviște, a durat o zi sau două acest traseu și unde a înnoptat? Încă de acum un secol, Constantin Rădulescu Codin arăta că Tudor ar fi trecut de două ori prin Câmpulung:

„Se știe că, pe când Tudor era în fruntea pandurilor săi, au ieșit, la Grădiștea în întâmpinare 30 de flăcăi din Câmpulung (măcelari, brutari și alți breslași) cu aclamațiuni și demonstrații de bucurie. Poporul spune că Tudor, pe când mergea în fruntea pandurilor, le striga și-i întărâta împotriva grecilor.

Înainte, pandurilor
Să luăm calea câinilor!
Cât or sta hoții pe noi
Nu mai vezi la plug doi boi
Nici în obor zece oi
Plâng copii pe bordeiu
Că n-au lapte-n putineiu

Tot prin Câmpulung a fost purtat mai târziu legat și ferecat între grecii care l-au dus la Târgoviște. Unii spun că Tudor numai odată a fost adus prin Câmpulung, în vremea când a fost purtat spre Târgoviște și atunci i se făcea primirea ca unui domn. Se arată și casa în care ar fi fost găzduit"[1].

Tot acum un secol, C.D. Aricescu era de părere că Tudor a ajuns în Câmpulung numai o singură dată, după arestarea lui de către eteriști, la Golești. El arată că:

„Tudor fu pusu într-un cărucioru micu de poștă, fiind pusu lângă el unu Manu, adjuntantu allu lui N. Ipsilanti, alte trei cărucioare de poștă îllu urmau, în fiecare câte doi arnăuți înarmați, cum și uă escortă de câți-va Mavrofori călări trimiși înadinsu de la Câmpu-lung pentru a în soci pe prisonieru…Pe câmpia de la Grădiște, depărtare de unu cuartu de poștie de Câmpu-lungu așteptau pe Tudor călări vreuă trei-deci de flăcăi din acestu oraș, măcelari, brutari și alți bräslași, căci neguțătorii și boierii fugiseră în Brașoviu d uă după spargerea Bucurescilor. Însoțiți de mai mulți arnăuți călări din oastea lui Ipsilanti acei flăcăi eșiseră întru întâmpinarea Domnului Tudor pe care poporulu îlu iubea pentru că scăduse ludele de la douădeci și cinci la cinci lei. Grecii, temându-se de români, răspândiseră vorba că Tudor e poftit de prințul Ipsilanti la Târgoviște ca să-l facă Domnu. Poporul întâmpină deru pe Domnulu Tudor cu manifestări de bucurie. Tudor este însă tristu”[2].

Ilustrul muscelean oferă și o explicație legată de atitudinea românilor de rând față de Tudor, o iubire datorată scăderii impozitului și o speranță că va ajunge Domn al țării cu voia lui Ipsilanti, speranță hrănită și de eteriști care explicau astfel de ce-l însoțeau pe Tudor. De ce românii nu l-au eliberat pe Tudor? În Monografia Câmpulungului din 2005, autorii sunt de părere că, la trecerea prin Câmpulung, reprezentanții breslelor l-au primit cu demonstrații de bucurie, probabil și cu intenții secrete de a-l elibera, ceea ce n-ar fi fost posibil, pentru că orașul era ocupat de trupele lui Nicolae Ipsilanti[3]. Un document pus în valoare de aceeași monografie, arată că orașul a fost ocupat de Nicolae și Iorgu, frații lui Alexandru Ipsilanti, apoi de turcii care i-au urmărit până la graniță. „Cu totul ne-am stins în vremea răzvrătirii Arvaților și ne-am topit din fața pământului….când Arvații ne rupea, când oastea turcească ne pârjolea”, arătau într-o jalbă dragoslovenii către domnul Grigore Ghica[4]. Încă un element interesant îl arată preotul Răuțescu în Monografia Câmpulungului, din 1943: „În timpul Zaverei au plecat spre Ardeal mulți negustori și oameni cu stare. Printre aceștia Constantin Aninoșanu, care a luat cu sine cărțile și odoarele bisericii Sf. Nicolae Popa Savu.…Și Mănăstirea Câmpulung a trimis toate sineturile la Brașov din pricina vremilor”[5].

În aceste condiții, în care o mare parte a populației cu stare materială bună era fugită în Ardeal, restul locuitorilor rămași aici n-au îndrăznit să-l elibereze pe Tudor. Dar nici Tudor nu le-a cerut ajutorul și poate răspunsul ar fi legat de dorința de evita un conflict între români și eteriști și promisiunea acordării unei judecăți drepte la Târgoviște. O altă întrebare despre locul unde a fost găzduit în Câmpulung a primit un răspuns chiar de la Aricescu: „Ajuns către seară i se dă de locuință în casa bogasierului Constantin Chiliașu (moșu meu dinspre mamă) fiind în apropiere de casa boierului Urianu unde ședea beizadeaua Nicolae Ipsilanti”[6]. Tudor Vladimirescu a fost găzduit în noaptea de 23 mai, în casa moșului dinspre mamă a lui C.D. Aricescu, bogasierul Constantin Chilișoiu[7], arată preotul Răuțescu. Problema este că acest nume de negustor de pânză apare în două feluri: Chiliașu și Chilișoiu, deci care ar fi varianta corectă? Poate că răspunsul îl găsim în Catagrafia din 1838, care amintește pe Dumitrache Chilișoiu în vârstă de 42 ani, soția Eufrosina și o fiică în mahalaua Târgului. Era boier conțopist, proprietar și procuror la Tribunal cu 89 pogoane de fân, 50 de porumb și 2000 de pruni. Este singurul cu acest nume din toate cele 1494 familii amintite în această catagrafie[8]. Cred că este o rudă sau urmaș al acelui Chilișoiu ale cărui case au găzduit pe Tudor. Și Ștefan Ionescu Berechet folosește același nume*:* „În vechiul pomelnic al bisericii Șubești regăsim pomelnicul acesteia (cca. 1805-1814) din care putem deduce faptul că era rudă apropiată cu Constantin Chilișoiu, bunicul reputatului C. D. Aricescu și ctitor al bisericii”[9].

Ultima întrebare la care am căutat un răspuns este traseul și durata călătoriei către Târgoviște. Pe drumul ce răzbate în Valea Argeșelului, spre Stoenești și Târgoviște. La Läicăi, la Cârciuma din piatră (cândva han domnesc ce aparținea lui Vodă Brâncoveanu) a găzduit încă o seară[10], este părerea istoricilor Ionel Batalli și Cristache Gheorghe. Peste Poștă și Muscel a coborât în Läicăi, unde a făcut un popas la Hanul Cârciuma de Piatră în noaptea de 23/24 mai 1821, unde au fost serviți de hangița Băcănoaia. Se presupune că a mai făcut un popas la Gemenea, în casa Ghenciulescu, dar care nu mai există, aproape de școala nouă[11], arată alți istorici, profesorii Ilie Popescu și Aurelian Stoicescu. „A doua zi a fost pornit peste Muscele, cu escortă mai numeroasă, conăcindu de prânzu la Cârciuma de Piatră. Ajungând pe la miezu nopții la Târgoviște a fost oprit până la ziuă de un avanpost al oștirii grecești. A doua zi, sosind la marginea orașului a fost pus pe un calu ordinaru cu scări din lemn cu picioarele legate sub burta calului[12], arată C.D. Aricescu.

După părerea mea, Tudor a fost purtat pe Calea Târgoviștei, strada care duce de la Flămânda către Mioarele, apoi în intersecția cu drumul spre Bilcești și Suslănești au urmat calea spre Suslănești, de acolo pe Valea Argeșelului, iar la Boteni, din drumul principal, au urcat spre stânga pe Muscele până la punctul numit La Poștă. Acolo se păstrează o fântână veche, o troiță și amintirea unui han unde călătorii poposeau. De acolo au coborât în Văleni și au ieșit la Läicăi, la cunoscutul han Crucea de Piatră. Este puțin probabil să fi rămas noaptea acolo după o călătorie de 20 de km. Au mai făcut poate un popas în Malu cu Flori și au ajuns seara la marginea orașului Târgoviște, unde se afla un avanpost al armatei eteriste, după o călătorie de 50 km, la fel cât au parcurs în ziua precedentă de la Golești la Câmpulung. Graba cu care a fost dus arată frica eteriștilor de un conflict cu românii pentru Tudor, dar și apropierea trupelor otomane. Drumul vechi spre Târgoviște poate fi urmărit și astăzi cu ajutorul crucilor și altor monumente, dar și cu ajutorul

mărturiilor, ba chiar a fost folosit până acum 70 de ani. Unul dintre cei mai in vârstă locuitori ai comunei Boteni, cu domiciliul pe strada care duce către punctul La Poștă, Coman Vasile, ne-a spus că, în copilărie, înainte de colectivizare, pe aici trecea un câmpulungean care ducea lipii la Läicăi. Ca să revenim la Tudor Vladimirescu, o stradă din Câmpulung îi poartă numele, între str. Frații Golești și str. Negru Vodă. Poate ar fi momentul să căutăm și să creăm simboluri urbane mai vizibile care să lege orașul nostru de o personalitate marcantă a istoriei românilor!

Note:

[1]C. Rădulescu Codin, *Câmpulungul Muscelului Istoric și legendar*, Câmpulung 1926, tipografia Gh. N. Vlădescu, p. 195.

[2]C.D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii române de la 1821,* p. 254 în https://books.google.ro.

[3]Constantin Ciotei, Gheorghe Pârnuță, Ion Popescu Argeșel, *Monografia Municipiului Câmpulung Muscel*, Ed. Expert, Câmpulung, 2005, p. 255.

[4]*Ibidem*, p 42.

[5]Ioan Răuțescu, *Câmpulung-Muscel, Monografie Istorică*, Tipografia GH.GH. Vlădescu, Câmpulung, 1943, Ars Docendi 2009, Universitatea din București Ediție Anastatică, p 41.

[6]C.D. Aricescu, *op. cit.,* p. 254.

[7]*Ibidem.*

[8]Spiridon Cristocea, Ștefan Trâmbaciu, *Câmpulungul Muscelului reflectat în catagrafia din 1838*, Ed. Ordessos, Pitești, 2007, p. 86.

[9]http://www.revistamonumenteloristorice.ro/fisiere/RMI-2015-2016.pdf, articol de Ștefan Ionescu Berechet.

[10]Col. dr. Cristache Gheorghe, Ionel Batalli, *Ansamblul monumental de la Valea Mare- Mateiaș*, Ed. Militară, București, 1985, p.17.

[11]Ilie. I. Popescu, Aurelian P. Stoicescu, *Istoria învățământului din satele comunei Malu cu Flori 1838-2008*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2015, p. 37.

[12]C.D. Aricescu, *op. cit.,* p. 254.

Vechi acte din Pitești (I)

drd. Octavian DĂRMĂNESCU

Continuăm explorarea Piteștilor medievali prin publicarea unor documente de secol XIX, mai precis a primelor acte din arhiva bisericii domnești „Sf. Gheorghe". Prețiosul dosar a fost descoperit accidental de către autor în dosarul – mai mare – pe 1903, ceea ce ne împinge la constatarea că un cleric (foarte probabil părintele Marin Braniște, un erudit cercetător al trecutului bisericesc și cultural local) l-a ascuns pentru a nu cădea în mâna comuniștilor. Documentele variază în importanță, însă toate oferă brut, reversibil și fermecător, Piteștii de acum două secole. Cronologic, documentele sunt următoarele: donarea unei prăvălii către două biserici piteștene a lui Cârstea măcelaru (1805), donarea unui loc cu casă către biserica domnească din partea Mandei, fiica lui Neculae tabacul (1806), vânzarea la sub-preț (înțeleasă tot ca donație) a unui loc de către Mărgărita, cumnata lui Cârstea măcelaru pomenit mai sus, către două biserici piteștene (1807), donarea de către Safta, soția răposatului Dumitrașco, a unui loc pentru biserica domnească (1809), o întărire de embatic din partea a trei episcopi argeșeni pentru familia de protopopi Coculești care slujeau la biserica domnească (1809 și 1828), vânzarea unei prăvălii de către Simion armeanul lui hagi Boiu (1817), act surpat ulterior de către epitropia bisericii domnești, căreia i se încălcase dreptul de protimis.

„Adecă ieu, Cârstea măcelarul ot oraşul Piteştii, dat-am acest adevărat al mieu zapis ca să fie de bună încredinţare sfintei Bisericii Domneşti, ce să numeşte hramul Sfântului Marelui Mucenic Gheorghie i Sfintei Biserici din Coastă, ce să numeşte Sfânta Întrarea Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu Întrarea, precum să se ştie că eu trăind cu soţiia mea Mariia răposata un an şi nerămâindu-ne copii şi având o prăvălie făcută de mine m-am socotit şi de a mea bună voe am lăsat-o danie cu sufletul mieu, ca să fie la aceste dooă sfinte biserici a să stăpâni prin doaă, adică jumătate la Sfântul Gheorghie şi jumătate la Maica Precista, ca să fim şi noi pomeniţi, ieu şi soţiia mea cu neamul nostru, în veci nestrămutat.

Şi această prăvălie ieste în Uliţa cea Mare, tot într-un văliş cu prăvăliia nepotă-mieu Dinul cojocarul, ginerile nepotu-mieu, Niţului măcelarul, însă cu toate nemestiile ce ţin de prăvălie cu pământul iei. Şi în cât va fi rămăşiţa vieţii mele să fie tot supt stăpânirea mea, iar după moartea mea să să ia supt stăpânirea sfintelor biserici de mai sus ce să numesc mai sus. Că aşa las cu sufletul mieu, ca ori care din rudele mele sau dintr-ale soţii mele să nu aibă nici o treabă cu această prăvălie, ci să fie bună danie dată sfintelor biserici, fiind că rudelor celor dinspre partea mea şi dinspre a soţii mele le-am lăsat prin deosebită diiată din alt ce am avut şi m-am îndurat.

Drept aceia, la facerea acestui zapis fost-au faţă şi din rudele noastre, cum şi alte obraze de cinste faţă, carii mai jos să vor iscăli.

Şi ieu, pentru mai adevărata încredinţare, mi-am pus numele şi pecetea spre adeverire 1805 iunie 19

Ieu Cârstea măcelarul, cel ce am dat daniia aceasta, adeverez

Eu Niţul măcelarul, martor

Eu Zamfir măcelariu, brat ego

Eu Badea cizmaru, martor

Eu Ioan Inimăroiu, martor

Eu Mărgărita, sora Mariei răposatei, martor

P<opa> Niţu ot b<iserica> god., mar<tor>

P. David dhv. ot Biserica din Coastă, unde este jumătate dăruită

Popa Nicolae ot …

Şi am scris eu, popa Preda, cu învăţătura mai sus numiţilor şi martor

Acest zapis ce s-au dat danie sfintelor biserici de numitul Cârstea măcelari, după cum să coprinde întrânsul, fiind prin ştirea noastră l-am adeverit şi noi.

1805 iunie 20

Dionisie ieromonah sachelarie

Ioan ierei protopop”[1]

**

„Adecă eu Manda, fata răposatului Neculae Tabacu, ce-i zic porecla Braşoveanu, din oraşul Piteştii, că întâmplându-se de m-am căsătorit întâiu şi am ţinut întru căsătorie pă un Necula sârbul abagiu şi întâmplându-se de au murit, nefăcând copii din trupul nostru, mai trecând vreme la mijloc iarăşi îndemnându-mă de m-am căsătorit şi al doilea după alt soţu, anume Petre, şi cu acesta iarăşi nefăcând copii, aflându-mă şi eu tot cam neputincioasă de boală şi neavând nici o odraslă din mine şi având şi eu un locşor de prăvălie dat de zestre de la părinţii miei pe marginea gârlii, despre răsărit până în marginea Uliţi, care gârlă curge prin mijlocul oraşului, din care loc făcându-l trei părţi cu fraţii miei, anume Bade i Mâinea.

Şi pe locul mieu am făcut şi eu o căscioară cu tarabă la uliţă şi eu văzându-mă tot întru slăbiciune am rugat pre Dmnezeu şi am cugetat cu tot sufletul mieu ca locul cu casa aceasta îl las sfintei Bisericii Domneşti, unde să prăznueşte hramul Marelui Mucenic Gheorghie, unde sânt părinţii miei îngropaţi şi soţiia cea dintâi, de danie stătători, însă după moartea mea ca să să stăpânească de sfânta biserică în veci nestrămutat.

Şi acest loc cu casa este în dreptul zidului Bisericii Domneşti care să hotăraşte cu numita biserică despre apus şi pe din sus cu prăvăliia dumnealui hagi Ţenea şi pe de la vale cu locul frati-mieu Mâini, fiind că-l las cu tot sufletul mieu danie sfintei biserici să nu fie volnici fraţii miei i alte rude a protimisi cu răscumpărarea, fiind că fraţii miei ş-au luoat părţile ce au avut de la părinţi, iar partea mea, neavând ei nici o treabă, după cum mai sus arăt să fie vecinică moşie sfintei biserici.

Aduc aminte şi pentru numitul soţul mieu cel dupre urmă, anume Petre, că întâmplându-se şi murind eu mai nainte după moartea mea în câtă vreme va trăi să fie dumnealui volnic a şădea într-această casă şi să aibă a da pe an chirie la cutiia sfintei biserici pe an câte tal. cincisprezece.

Dar de să va întâmpla de a nu şădea cu numitul soţul mieu în casă să fie lipsit şi numai sfânta biserică să aibă treabă cu casa şi cu locul a le da unde va vrea.

Şi fiind că la sfânta biserică de această dată să află purtători de grijă sfinţiia sa părintele Dionisie proin sachelarie, dau acest încredinţat zapis al mieu la mâna sfinţii sale i la mâna sfinţii sale părintelui popii lui Ioan ce să află slujind la sfânta biserică şi protopop i la a preoţilor ce să află slujitori sfintei biserici ca să fie supt păstrarea sfinţiilor sale şi cei după vreme carii vor rămânea a fi ştiut şi nestrămutat în veci milostivindu-se şi prea sfinţiia sa părintele episcopu Argeşiu a să trece în condica Sfintei Episcopii, spre a fi păzit şi nestrămutat. Şi când am făcut acest zapis dat-am în ştire şi tuturor rudelor mele puind şi alte obraze de cinste de s-au iscălit.

Şi eu, pentru mai buna încredinţare, puindu-mi numele şi pecetea mea mai jos.

1806 martie 5.

Ieu Manda, fata răposatului mai susului numit, adeverez în frica lui Dmnezeu, dinpreună cu soţul mieu cel de al doilea, anume Pătru, pentru această danie ce mai sus să numeşte.

Popa Ianache duhov., adverez

Popa Preda de la Biserica gospod., martor

Popa Nicolae, martor

Popa Niţu, ot …[2], mar<tor>

Ilie diiaconul, martor

Badea brat, adeverez

Mâinea brat, adeverez

Cârstea Pelopeciu, martor”[3]

**

„Adicăte eu Mărgărita, soţiia răposatului Nicolae Inimăroiu, înpreună cu fii-mieu Ioan ot oraşul Piteşti, încredinţăm cu zapisul nostru la sfintele biserici, adică Biserica Domnească, ce să prăznueşte hramul Mucenicului Gheorghie, i la Sfânta Biserică din Coastă, ce să prăznueşte Sfânta Întrare în Biserică, precum să se ştie că după râvna ce am avut ca să dăruim un loc la mai sus sfinte biserici dă totu, dar având mare neputinţă am tocmit acest locu cu preoţi în tal. 100, adică una sută.

Şi pentru ca să fim şi noi pomeniţi şi neamul nostru la sfântul jărfelnic am mai lăsat tal. treizeci pentru pomenire, iar tal. şaptezeci i-am priimit de la numitele sfintele biserici. Care loc este alăturea cu al cumnată-mieu, Cârsti răposatu, ce l-au dat danie la numitele sfinte biserici, însă cu prăvăliia ce ese cu faţa în Uliţa cea Mare şi pă din sus să hotăraşte cu locul ce-l dau cu prăvăliia Sandi, fata Niţului vătafu, din văgaşu carului până în zidu prăvălii să aibă sfintele biserici a stăpâni şi preoţi a căuta după vremi de către noi şi de către copii noştri şi dă tot neamul nostru, ca o danie hărăzită, fiind cu mai mult pentru pomenire am datu cu ştirea tuturor mahalagiilor ca să fim pomeniţi.

Şi noi, spre mai buna încredinţare, am chemat spre mărturie pă dumnealui postelnicu Ştefan, judeţul oraşului, şi alţi care mai jos să vor iscăli de ne-au fost mărturie la daniia aceasta, puindu-ne şi noi numele şi degetile în loc de pecete, ca să se crează.

1807 avgt. 30

Eu Mărgărita, soţiia răposatului Nicolae, adeverez şi vânzătoare

Eu Ion sin Mărgărita, înpreună cu copii miei, adeverez

La această învoire şi ce hărăzeşte de danie mai sus numiţi, fiind şi eu de faţă, m-am iscălit mărturie.

Ştefan postelnicu

Cârstea Mumgiu, martor

Theodorache Simionoiu, martor

Gheorghie Mantu, martor

Nevrând a priimi preoţi de la Biserica din Coastă ca să răspunză şi ei bani pe jumătate s-au răspuns numai de la cutiia Biserici Domneşti toţi bani ce scrie într-acest zapis

Ioan ierei protopop"[4]

**

„Adică-te noi carei mai jos ne vom iscăli încredinţăm cu acest zapis al nostru la sfânta Biserica Domnească de aici din oraşul Piteştii, hramul Sfântului Marelui Mucenic Gheorghie, şi la mâna sfinţii sale părintelui protopopului Ioan protocotarie al acestui oraş şi purtătoriu de grijă al aceştii sfinte beserici, cum şi a celorlalţi preoţi ce să află slujind la sfânta biserică, precum să fie ştiut că având numita biserică un locşor de prăvălie la Uliţa cea Mare pe care loc cerându-l răposatul bărbată-mieu, anume Dumitraşco vătafu de măcelari, de la răposatul părintele Dionisie proin sachelarie ce mai nainte au fost purtătoriu de grijă la această biserică cu simfonie ca să i-l dea să facă prăvălie pă dânsul şi să dea chirie numitei biserici pe an câte tal. doozeci şi cinci în cât va trăi să să dea această chirie din an în an.

Iar după moartea numitului bărbatu-mieu să fie lăsată acea bina ce-o va face numitul biserici danie, fiind că noi nu avem copii din trupul nostru, ci fiind că acum numitul bărbatu-mieu ş-au dat obşteasca datorie am urmat şi noi după cum au lăsat răposatul cu sufletul lui.

Şi am lăsat această prăvălie ce este pe locul numitei biserici ca să fim şi noi pomeniţi şi părinţii noştri, fiind că câţi s-au tras dintr-acest neam sânt îngropaţi la această biserică.

Ci pentru ca să fie ştiută că este această prăvălie bună lăsată bisericii danie de aici înainte am dat acest zapis rugând şi pă prea sfinţiia sa părintele episcopu al aceştii eparhii ca să se întărească şi cu pecetea prea sfinţii sale, spre a fi stiută şi nestrămutată această danie.

Şi noi, pentru mai buna încredinţare, am dat acest zapis şi ne-am pus şi numele şi pecetea ca să se crează, 1809 martie 1-iu

Eu Safta, soţiia răposatului Dumitraşcu, adeverez

Eu, Zamfir, fratele răposatului Dumitraşcu, adeverez

Eu popa Mihai, cumnatu lui Dumitraşcu, adeverez

Eu Sandu, cumnat numitului răposat Dumitraşcu, adeverez

Eu Nicolae, cumnatu numitului răposatului Dumitraşcu, adeverez

Şi am scris eu, dascălu Nicolae cu zisa şi învăţătura Safti, soţiia răposatului Dumitraşcu, şi a celorlaţi cumnaţi ai d-ei şi sânt şi martor"[5].

**

„Iosif, cu mila lui Dmnezeu, episcop Argeşului. Dat-am pecetluitul nostru cucernicului protocotarie chir popi protopop de sud Argeş precum să să ştie că încă trăind răposatul Dionisie iermonah i s-au fost dat voe de ş-au făcut casă pe locul sfintei biserici a Sfântului Gheorghie, ce să numeşte Domnească, cu tocmeală ca să dea biserici pe fieştecare an chiriia locului po tal. 15, adică cincisprezece, însă adeverinţă în scris n-au apucat să ia de la numitul răposat.

Deci, pentru ca să să ştie şi cucerniciia sa odihnit şi biserica să-şi aibă folosul său, i-am dat acest senet ca plătind pe fieşecare an chiriia cea arătată să aibă a stăpâni, atât cucerniciia cât şi moştenitorii săi din neam în neam, cât loc să coprinde întru îngrădirea ce are acum.

Şi pentru ca să să ştie cât este am poftit pe cuviosul igumen buligean chir Parthenie ca să măsoare lungul şi latul şi câţi stânjini domneşti vor eşi să-i treacă din dosul acestui pecetluit, supt iscălitura cuvioşiei sale.

1809 iunie 1-iu

Grigorie, cu mila lui Dmnezeu, episcop Argeş

Văzându-se şi de noi acest pecetluit al răposatului întru fericire chir Iosif îl întărim şi smerenia noastră, 1826 mart. 22

Ilarion, cu mila lui Dmnezeu, episcop Argeşului

Fiind că s-au văzut şi de noi cuprinderea pecetluitului ce are familia răposatului protopop Ioan ot oraşu Piteşti de la prea sfinţiia sa părintele răposat episcopul Argeşului, chir Iosif, din leat 809 iunie 1-iu, pentru locul ce au luoat cu chirie de la Biserica Domnească o<t> tam de ş-au făcut casă întărim şi noi prin acest deosebit pecetluit al nostru ca să-ş aibă casa răposatului protopop stăpânirea locului acestuia neclintită şi nestrămutată la neam de neamul său cu toate acareturile ce să află clădite pe dânsul urmându-ş răspunderea chiriei la biserică pe fieşcare an aceasta, 828 dechevr. 29"[6].

**

„Adecă eu care mai jos mă voi iscăli încredinţezi cu zapisul mieu la mâna dlui chir hagi Boiul de aicea, din oraşul Piteştii, precum să se ştie că o prăvălie ce o am cumpărat eu de la răposatu popa Mihai Bogatu, cu locul ei, înpreună şi dintr-al biserici loc, din dosul prăvăliei cu baticul ce prin zapisul care îl avem dat la Epitropie să coprinde prefăcându-l eu după ce o am cumpărat de iznoavă fiind stricată şi neputând a o ţinea eu avândum socotelile într-alt chip, de a mea bună voe, nesilit de niminea şi cu ştirea tuturor rudelor i vecinilor ce să vecineşte, adecă pe de la deal cu Iene cojocaru, iar pe de la vale cu chir Theodorache cojocaru, o vândut dlui mai sus numitului neguţători în bani gata drept talr. 3500, adică trei mii şi cinci sute tocmai, pre care bani i-am priimit toţi deplin în mâna mea.

Şi dlui să aibă a stăpâni această prăvălie cu bună pace, atât dlui cât şi copii dlui pe care Dmnezeu i-au dăruit şi pre care îi va mai dărui, stăpânind ca pre un acaret al dlui, după cum şi în zapisul răposatului popa Mihai ce-l am de vânzare să coprinde adică ohavnic.

Drept aceia, înpreună cu alte obraze de cinste, spre încredinţare neştiindu-mă iscăli m-am rugat de cel ce au scris zapisul de m-au iscălit, puindu-m şi degetu în loc de

pecete ca să să crează.

1817 iulie 8

Eu Simion armeanu, vânzător şi adeverez

Eu Costandin tovarăşu lui chir Simion, adverez

Eu Theodorache cojocaru, adeverez şi martor

Ganceo boiangiu, martor

Dobrian boiangiu, martor

Şi am scris eu diiaconu Vasilie Gărdescu, scriitorul Epitropii Biserici Gospod, cu zisa şi învăţătura numitului vânzător şi martor

Înfăţişat de jăluitor 845 mai 15, grefier Apostolescu.

Fiind că această cumpărătoare a prăvălii ce să coprinde în faţa acestui zapis cumpărându-să prin neştirea epitropilor Bisericei Domneşti d-lui jupân Hristea Mungiu şi pe urmă dovedindu-să după protomisu ce au avut sf. biserică mi-au întors bani înnapoi şi rămâne prăvăliia a sfintei biserici ohavnică stăpânitoare.

Drept aceia, pentru încredinţare, am iscălit

1817 iulie 20

Hagi Boiul"[7].

Note:

[1]Dosar cu acte vechi (1805), Arhiva bisericii domnești „Sf. Gheorghe" din Pitești, f. 13 r-v.

[2]Necompletat.

[3]Dosar cu acte vechi (1805), Arhiva bisericii domnești „Sf. Gheorghe" din Pitești, f. 12 v-13 r.

[4]Ibidem, f. 13 v.

[5]Ibidem, f. 6 r-7r.

[6]Ibidem, f. 17 v.

[7]Ibidem, f. 9 v-10 r.

Situația edilitar-urbanistică a orașului Pitești în anul 1905

Aurel RADU
inspector superior în cadrul Serviciului Județean Argeș al Arhivelor Naționale

În rândurile care urmează, analizăm și redăm integral *Darea de seamă* realizată de primarul orașului Pitești, Al. M. Vestinian, referitoare la starea orașului și prioritățile edilitar-urbanistice de la începutul secolului al XX-lea, prezentată în ședința Consiliului orășenesc la 29 septembrie 1905.

La sfârșitul anului 1905, orașul Pitești avea 13.546 locuitori (6.812 bărbați și 6.734 femei), la care se adăuga și populație flotantă, adică militarii din garnizoana Pitești, 2.311 persoane (2.260 bărbați și 42 femei), în total 15.857 locuitori.

O problemă urbană stringentă era lipsa unei rețele de apă potabilă care să deservească toți orășenii. Fântânile publice alimentate de izvoarele de pe Valea Stancii (Trivale) sau cele de la Biserica Sf. Ilie se dovedeau insuficiente pentru îndestularea populației în creștere, mai ales în perioadele de secetă prelungită. Primarii care se perindau aproape anual în fruntea administrației municipale s-au arătat preocupați de găsirea unor surse de apă abundente în interiorul orașului (raionul orașului) sau de la periferie. Folosirea apei din Râul Argeș s-a dovedit o sarcină ineficientă, întrucât la acea vreme se realiza cu rudimentarele sacale, iar izvoarele descoperite în interiorul orașului, în urma numeroaselor prospecțiuni costisitoare, deși s-au dovedit cantitative, erau compromise din punct de vedere calitativ cu substanțe amoniacale, fiind astfel nepotrivite pentru alimentarea publică.

Anul 1905 reprezintă un an de referință în această problemă spinoasă, întrucât primarul Al. M. Vestinian prezintă pentru prima dată, în mod transparent, toate demersurile făcute în ultimul deceniu (1895-1905) de administrațiile trecute pentru găsirea unor surse de apă îndestulătoare și calitative pentru alimentarea cu apă potabilă, demersuri care s-au soldat, din păcate, mai mult cu eșecuri decontate din bugetul municipal. Grație împrumutului aprobat de stat în anul 1898, în valoare de 2.000.000 lei, administrația urbană se mobilizează, cu întârziere, abia din anul 1905 pentru realizarea celor mai importante lucrări edilitar-urbanistice: sistemul de alimentare cu apă potabilă și rețeaua de canalizare, care vor fi date în folosință aproape simultan, în jurul anului 1910.

Pe lângă cele două lucrări majore de infrastructură urbană (apă și canal), administrația municipală a avut în vedere și alte investiții care se impuneau ca o continuare firească, în special pavarea cu piatră cubică, asfalt sau bazalt a celor 50 de străzi în lungime totală de 29 km, a trotuarelor, a pieței publice din centrul orașului (Piața Sf. Gheorghe sau Piața Episcopiei) și a oboarelor din târgul săptămânal al orașului (Târgul din Vale).

Serviciul public de iluminat (eclerajul) necesita îmbunătățiri, întrucât municipalitatea dorea să facă trecerea de la iluminatul pe bază de petrol (gaz lampant), la cel modern bazat pe electricitate. Acest deziderat s-a realizat cu întârziere, întrucât s-a blocat în contextul Răscoalei țărănești din 1907, fiind reluat de abia din 1911, astfel încât rețeaua pentru iluminatul public pe bază de electricitate devine funcțională din 1913.

Alte aspecte edilitar-urbanistice urmărite de municipalitate țineau de îmbunătățirea infrastructurii din târgul săptămânal al orașului care să asigure condiții mai bune de desfășurare și venituri bugetare anuale mai mari, reconstruirea abatorului comunal aflat pe malul râului Argeș, construirea din nou a cazărmii sergenților de oraș și a grajdurilor de la serviciul public de salubritate. În mare măsură și aceste investiții vor fi realizate până la intrarea țării, în 1916, în iureșul războiului mondial.

Acest document, prezentat integral pentru prima dată, reflectă implicarea municipalității piteștene pentru

dezvoltarea edilitar-urbanistică în primul deceniu al secolului al XX-lea, când s-au realizat două mari investiții urbane în spirit modern: rețeaua de alimentare cu apă potabilă și rețeaua de canalizare pluvială și menajeră.

***

Primăria urbei Pitești
Dare de seamă nr. 13
Ședința extraordinară de la 29 septembrie 1905
Președinția d-lui Al. M. Vestinian, primar

Consilieri prezenți: T. Brădeanu, I.P. Constantinescu, M. Ionescu, Sp.N. Mamulea, D. Marinescu, Ernest Paximade, C.M. Zănescu.

Consilieri absenți: dr. G.I. Rădulescu, Al. Dumitrescu, N.I. Apostolescu.

Consiliul fiind în majoritate, ședința se deschide la ora 8 ½ seara.

Domnul primar prezintă Consiliului raportul său cu nr. 3.107 în următoarea cuprindere.

Domnilor Consilieri,

De timpuri îndelungate administrațiile comunale s-au ocupat cu chestiunea alimentării orașului nostru cu apă, niciodată însă lucrurile în această direcție nu au fost luate în mod serios, căci mai toate consiliile comunale până în prezent nu au făcut altceva decât cercetări pentru găsirea apei potabile și menajeră prin sondarea terenului în diferite puncte, fără însă ca aceste cercetări să fie conduse de oameni speciali, cunoscători în această materie, ci de oameni fără cele mai elementare cunoștințe.

Personal, în vara anului curent, față cu lipsa totală de apă, am încercat pe strada L. Catargiu un sondaj, nu însă sub conducerea omului ne-experimentat, ci sub privegherea d-lui inginer Periețeanu și alții din localitate, care fără nicio plată au avut amabilitatea a ne da concursul d-lor, cu care sondaj am dat peste o cantitate de apă ieșită dintr-un puț artezian, care servește o parte de jos a orașului, fără însă să găsim volumul de apă ce căutăm.

Față cu această ultimă lucrare, am ajuns d-lor consilieri la concluzia că încercările de până acum cu sondajele în diferite puncte ale orașului trebuie părăsite pentru că niciodată nu se va găsi volumul acela de apă de care avem nevoie pentru întreaga populație a orașului, fie din punctul de vedere al apei potabile, fie din punctul de vedere al apei menajere, care să servească higiena, să combată incendiile și să mențină plantațiunile cu care comuna pe fiecare an cheltuiește oarecare sumă de bani, dar care plantațiuni dispar din cauza secetei prea mari.

În curs de 10 ani, numai începând cu anul 1895 s-a cheltuit cu aceste sondaje pentru apă suma de lei 83.855 bani 99, cuprinzând materialul și munca, sumă destul de considerabilă în raport cu veniturile comunei și cu toate acestea orășenii sunt cu totul lipsiți de acest element atât de trebuincios pentru îndestularea și sănătatea lor.

Dacă s-ar fi dat mai multă atenție alimentării orașului cu apă, sunt mai mult decât sigur că pe lângă sumele deja cheltuite, dacă s-ar mai fi adăugat câteva zecimi de mii de lei, chestiunea apei era de mult rezolvată și nu s-ar mai fi dat loc la nemulțumirile de astă-vară, când toți orășenii nu cereau decât apă, învinovățindu-ne pe noi, deși culpa nu era a noastră.

Domnilor Consilieri,

Cunoașteți și domniile voastre, cunoaște întregul oraș că precedentul consiliu comunal nu ne-a lăsat nici măcar un metru cub de apă pentru higiena orașului, cunoașteți personal că ajunsesem ca pentru stropitul orașului să cumpărăm apă de la Direcția Căilor Ferate plătind metru cub cu 30 centime și cu toate acestea nu putem avea nici de aici chiar cu plată, apă de care comuna avea nevoie.

Am încercat să aduc apă de la râu dar a fost imposibil pentru că a aduce o saca mare de apă de aici trebuia să întrebuințăm brațele a 14 oameni care pompau, plus trei care să mâne 3 sau 4 boi ca să poată scoate sacaua din maldărele de nisip după malul râului.

Vedeți dară domnilor consilieri că judecând chestiunea din toate punctele de privire orice idee de a se alimenta orașul cu apă din puțuri arteziene trebuie părăsite pentru că cu acest sistem de alimentare niciodată orășenii nu vor avea apă potabilă și suficientă, plus că se cheltuiește sume considerabile de bani fără a avea în schimb ceva.

Gândiți-vă serios și hotărâți fără șovăire asupra acestui punct atât de important căci având apă avem viață, avem totul.

Nu trebuie să vă gândiți niciodată la mijloacele bănești ce ne trebuie să aducem apă în oraș, numai voință și curaj cetățenesc să aveți. Mijloacele sunt găsite.

Comuna Pitești are votat un împrumut de lei 2.000.000 încă din anul 1898, împrumut care să servească în prima linie pentru aducerea de apă și alte îmbunătățiri ca: canalizări, pavaje, iluminat, construcții de școli și altele.

Domnilor Consilieri,

Cu alimentarea orașului cu apă comuna nu va fi expusă ca cu cheltuielile de s-ar face cu pavajul, canalizarea și chiar eclerajul pentru următorul motiv.

Dacă comuna ar cheltui cu aducerea apei în total suma de 500.000 lei ce ar lua cu împrumut pe un termen de 30 ani, anuitatea de plată s-ar ridica pe an la suma de 32.525 lei, ei bine, această sumă s-ar plăti mai mult decât sigur din încasările ce s-ar face de la orășeni, pentru că plata apei fiind obligatorie pentru toți ea se va încasa ca orice dare comunală.

Această părere a mea este d-lor consilieri foarte sigură și întemeiată pe calcul matematic și iată cum.

Orașul Pitești are un număr aproximativ de 856 case din care scoțând pe orășenii fără dare de mână, ne rămân 8 hoteluri, 550 case principale, 113 cârciumi, 3 bragagerii, 5 cofetării, 50 băcănii și alți comercianți, care toți impuși la taxă după cum urmează la comuna Focșani și alte orașe, comuna Pitești ar încasa aproximativ suma de lei 4.000 cu care se poate plăti dacă nu întreaga anuitate, dar aproape toată, plus că toate localurile publice ca școli și altele vor fi servite cu apă bună și

orășenii nu vor mai suferi în timpul verii lipsa apei pe care o doresc atât amar de vreme.

Cred că momentul pentru a rezolva o chestiune atât de importantă pentru orașul nostru a sosit și nu trebuie să ne dăm înapoi de la nici un sacrificiu așa că în primăvara viitoare să se înceapă lucrările pentru aducerea apei.

Canalizări

Afară de apă, orașul nostru este lipsit de canalizări în mare parte, care dacă s-ar face acum în combinație cu apa putem avea canalurile de scurgere pentru toate necurățeniile din oraș, prin urmare, atunci putem zice că avem adevărată igienă și un oraș eminamente curat care să servească de model la multe orașe din țară.

Pavajul

Nu uit a vă supune deliberării domniilor voastre că orașul este format dintr-un număr de 50 străzi, care toate însumează o distanță de 29 km și 195 metri liniari ale căror pavaje sunt cu totul deteriorate și aproape imposibil de circulat pe dânsele, așa că și ele trebuie luate în considerațiune mai cu seamă acum când din cauza facerii canalurilor pentru aducerea apei și a canalizării în parte a orașului au să fie și mai mult stricate.

Piața

În considerațiune trebuie luată și piața orașului care din cauza pavajului deteriorat se formează în timpul toamnei și al iernii noroaie atât de mari încât este imposibil de circulat și care piață dacă nu trebuie altfel îmbunătățită cel puțin pavată cu bazalt carosabil.

Eclerajul

În privința eclerajului avem de observat că și el trebuie îmbunătățit cu ocazia aducerii apei, adică să fie înlocuit în total cu electricitate sau cel puțin parte dintr-însul fiind mult mai ieftină întreținerea iluminatului cu electricitate decât cu actualul sistem cu care se cheltuiește cu întreținerea între 20.000 lei anual, iar ca material pentru ars (petrolul) între 22 și 30.000 lei anual, în total aproape 45.000 lei pe câtă vreme cu sistemul electricității, lipsind site, sticle și o mulțime de alte piese mici care formează o lampă nu s-ar cheltui mai mult, dar în schimb ar scăpa comuna de o mulțime de neajunsuri.

Târgul

Oboarele din târgul de săptămână care dau un venit între 80-90.000 lei anual, o sumă destul de considerabilă, însă au nevoie de mari îmbunătățiri ca: pavaj, oboare de vite, chiar adăpost pentru oamenii, care în timpurile ploioase de toamnă și iarnă părăsesc oboarele cu vitele împreună cauzând comunei pagube însemnate.

Făcându-se aceste îmbunătățiri fiți siguri domnilor consilieri că târgul nostru de săptămână, care este unul dintre cele mari din țară, frecventat de aproape 6-7 județe s-ar mări și mai mult și prin consecință și veniturile comunei s-ar ridica.

Abatorul

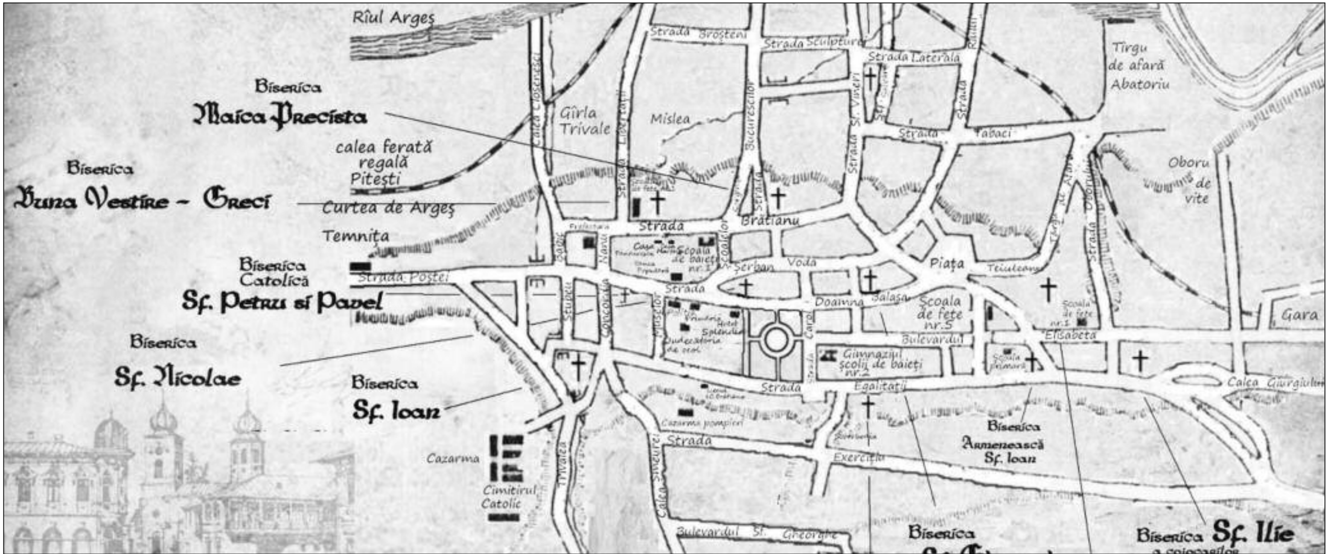
Abatorul este de asemenea o proprietate a comunei producător de venit, el aduce anual suma de lei între 18-20.000 cu toate că se găsește într-o stare de ruină completă, pe dedesubt subminat de cursul râului, plecat într-o parte și aproape să fie luat de cea dintâi viitură a apei deoarece împrejurul lui nu se găsește pământ tare de rezistență ci numai depozite de gunoaie mișcătoare care le cea mai mică zguduitură se prăbușește(!) și piloții pe care abatorul este așezat încep a se mișca.

***

Cazărmile sergenților de oraș și ale oamenilor din serviciul de salubritate sunt într-o stare (de) completă ruină și au ajuns cu totul nelocuite.

Asemenea și grajdurile pentru adăpostul vitelor sunt cu totul ruinate și neîncăpătoare pentru numărul de vite ce comuna posedă și de care are absolută nevoie.

Pentru a se vedea și de dvs. starea deplorabilă a acestor clădiri vă prezint raportul d-lui medic comunal cu nr. 547 și veterinar cu nr. 31.

Curtea Primăriei ar necesita și ea să fie pavată și aceasta nu ca lux, ci prin faptul că servește trei autorități prin prea multă aglomerație de public și fac nevoie și se deteriorează prin acces mobilierul acestor autorități, osebit că ne-am prezenta cu mai mult aspect în fața vizitatorilor străini.

Nu trebuie să vă gândiți un moment d-lor consilieri că toate aceste îmbunătățiri imperios cerute pentru oraș nu se pot face din veniturile anuale ale comunei deoarece cu dânsele abia se poate întreține nevoile impuse prin diferite legi comunei.

Am ferma convingere că d-voastră judecați nevoile orașului ca și mine și că împreună cu toții vom lucra de acord pentru aducerea la îndeplinire a acestor lucrări atât de necesarii.

Vă rog dar a-mi da avizul d-voastră a prepara studiile pentru toate aceste lucrări, intrând în tratative cu diferite persoane și societăți competente. Studii care vor fi supuse din nou deliberării domniilor voastre o dată cu planurile, devizele și caietele de sarcini pentru a li se da cuvenita aprobare.

Domnul primar prezentând Consiliului acest raport arată că de 6 luni de când se află în capul comunei s-a ocupat în prima linie atât domnia sa cât și domnul ajutor Constantinescu cu chestiunea aducerii apei în oraș.

În acest scop a vizitat lucrările pentru aducerea apei la Băile Govora și orașele Sinaia și Predeal așa că în această direcție a făcut diferite calcule până a ajuns la convingerea că dacă comuna ar cheltui din acest împrumut 500.000 lei pentru aducerea apei, anuitatea acestui împrumut s-ar putea plăti aproape numai din abonamentul orășenilor.

Dacă s-a oprit din facerea studiilor pentru găsirea apei prin sondaje a fost pe de o parte încercările ce se făceau de mai bine de 10 ani în această direcție și pentru care comuna a cheltuit aproape 90.000 lei, iar pe de alta, sfatul ce i s-a dat de mai mulți domni ingineri cunoscători în această materie că comuna Pitești niciodată nu (va) putea să aibă apă necesară pentru îndestularea orașului prin facerea de puțuri arteziene până nu se va lua apă din albia Râului Argeș, în care scop urmează să se facă studii serioase.

Pe lângă această lucrare care va da o nouă viață orașului urmează neapărat să se facă și celelalte îmbunătățiri ca: canaluri, pavaje, oboare de vite, lumină electrică, abator etc. despre care se face mențiune în raport.

În acest scop, roagă Consiliul a lua în dezbatere cu toată seriozitatea cele expuse mai sus și a admite facerea a acestor lucrări dacă va găsi că sunt necesare fixându-se asupra lor și determinându-se care din ele trebuie anume făcute.

Dl. consilier comunal Al. Dumitrescu prezentându-se la consiliu în timpul citirii raportului d-lui primar și luând parte la dezbaterile acestei chestiuni luând cuvânt arată că este pentru efectuarea acestor lucrări arătate de dl. primar prin raportul său pe care le găsește foarte necesare pentru oraș, cu osebire însă ca ele să fie date oamenilor de știință și competenți în aceste materii publicându-se în acest sens concursuri și fixând chiar premii.

Asupra acestor observații ale d-lui consilier Dumitrescu, dl. primar pentru lumina d-lor consilieri răspunde că prin sistemul de a se acorda premii și concursuri în chestiuni de alimentare cu apă, crede că este prejudiciabil intereselor unei comune pentru motivul că acest sistem se poate întrebuința și aplica numai atunci când este vorba de lucrări arhitectonice nicicum în chestiuni de alimentare cu apă cum este cazul nostru la care lucrare trebuie chemat omul cu cunoștințe hidrologice și acela care a mai făcut lucrări de asemenea natură și în tot cazul mai adaugă dl primar că pentru toate aceste lucrări mari va face cele mai întinse publicațiuni, atât în țară, cât și în străinătate ca lucrările de care orașul Pitești are absolută nevoie să se execute, să parvină la cunoștința tuturor oamenilor speciali și cunoscători desăvârșiți în aceste specialități.

Dl. consilier Er. Paximade, luând cuvântul, susținea că s-ar asocia în totul cu părerea d-lui consilier Al. Dumitrescu dacă ar fi vorba de alte lucrări de exemplu construcțiuni, unde s-ar putea admite termene îndelungate și unde ar trebui să se admită premii și concursuri, dar în special fiind vorba de alimentarea orașului cu apă de care este lipsit în mod absolut, de canalizări și pavarea orașului, lucrări care sunt în strânse legături una cu alta și care în mod absolut reclamă cea mai mare urgență urmând să înceapă chiar primăvara anului viitor 1906, declară că d-sa este de părere să se admită în total raportul d-lui primar care în expunerea de motive făcută oral astă-seară în ședință se vede că s-a ocupat într-un mod foarte aprofundat de interesele orașului dând cele mai mici amănunte fie din punctul de vedere al chestiunilor economice și financiare, și cum toate aceste lucrări propuse de dl. primar nu se pot efectua din veniturile ordinare ale comunei, urmează ca ele să fie făcute din împrumutul de lei 2.000.000 votat de Consiliul comunal în ședința de la 5 decembrie 1898, aprobat de corpurile legiuitoare prin legea de la 22 iunie 1899, promulgată prin Înaltul Decret Regal nr. 3104/1899 lăsându-se latitudinea d-lui primar a îndeplini toate formalitățile cerute de legi în asemenea materie, ocupându-se și cercetând astfel de lucrări și alte orașe din țară și făcând cele mai întinse publicații.

Domnii consilieri, toți ceilalți și anume: I.P. Constantinescu, D. Marinescu, T. Brădeanu, M. Ionescu, C.M. Zănescu și Spirea N. Mamulea, ascultând raportul d-lui primar, răspunsurile d-sale orale, argumentarea d-lui consilier Al. Dumitrescu și a d-lui Er. Paximade, consultați la vot au declarat în unanimitate că lucrările arătate de dl. primar fiind de o mare necesitate și reclamate de urgență sunt de părere a se proceda imediat la efectuarea lor după ce studiile vor fi preparate.

Consiliul,

Având în vedere raportul d-lui primar nr. 3107.

Vând în vedere lucrările ce d-sa arată prin acest raport că trebuie efectuate și care lucrări sunt următoarele.

1. Alimentarea orașului cu apă potabilă.

2. Canalizarea străzilor în suferință.

3. Iluminarea orașului cu electricitate.

4. Pavarea cu piatră cubică a străzilor principale.

5. Pavarea trotuarelor, a pieței și a curții ospelului comunal[1].

6. Construirea de oboare pentru vitele mari, mici și pentru porci și pavarea lor în târgul de săptămână făcându-se pavilioane pentru adăpostul cumpărătorilor și vânzătorilor ce frecventează aceste oboare.

Având în vedere că în ce privește alimentarea orașului cu apă este o lucrare de cea mai primă necesitate pentru orașul nostru deoarece actualmente orașul Pitești nu are decât o mică cantitate de apă pentru băut, lipsindu-i cu totul apa pentru incendii și igienă, adică apă menajeră. Având în vedere că în vara anului curent apa menajeră a lipsit atât de mult încât comuna a fost nevoită să o cumpere de la Direcția Căilor Ferate plătind metrul cub cu 0,30 bani.

Având în vedere că în oraș, în ce privește canalizarea, ea nu este făcută decât pe un mic număr de străzi și cu un tip de canal foarte mic. Având în vedere că în orașul Pitești, având o situațiune în pantă, toate apele din cauza ploilor, fie din cauza topirii zăpezilor pornind în direcția de la vest spre nord-est către Râul Argeș, adeseori se produc inundații pătrunzând apa nu numai în magazine dar chiar și în locuințele orășenilor, deci și această lucrare este imperios reclamată.

Având în vedere starea deplorabilă a oboarelor de vite mari, mici și porci situate în târgul de săptămână al orașului. Având în vedere că aceste oboare nu au altă îmbunătățire actualmente decât o împrejmuire de jur împrejur fără adăpost pentru vite și oameni, nepavate, din care cauză în timpurile ploioase și în timpurile de toamnă și iarnă se produc noroaie atât de mari încât circulația devine imposibilă și din cauza intemperiilor naturii, vânzătorii, proprietarii de vite și cumpărătorii părăsind oborul cauzează comunei pagube însemnate.

Având în vedere că chiar în starea actuală cum se găsesc aceste oboare ele produc comunei un venit anual între 90.000 lei până la 100.000 lei și dacă ar fi îmbunătățite desigur că venitul pentru comună ar fi și mai mare pentru că este stabilit că aceste oboare sunt vizate de locuitori din 7-8 județe.

Având în vedere că orașul Pitești este populat de un număr de 15.000 locuitori, plus două regimente de infanterie și un regiment de artilerie.

Având în vedere că acest oraș nu are decât o singură piață numită a Episcopiei care ocupă o suprafață de 6.300 metri pătrați. Având în vedere că ea este pavată în mod primitiv cu piatră, bolovani de râu. Având în vedere că pe lângă ea ca teren a devenit insuficientă orășenilor, dar afară de aceasta din cauza prea marii circulațiuni, noroiul devenind și aici prea mare, circulația de multe ori în timpul de toamnă și iarnă devine foarte anevoioasă.

Având în vedere că orașul Pitești posedă în centrul orașului său un ospel comunal construcție nouă cu un aspect foarte plăcut și având înăuntru curții sale două localuri de judecătorie care nu au nici un fel de pavaj, decât nisip așternut fără nicio nivelare, astfel că din cauza justițiabililor de la ambele judecătorii, a personalului administrativ comunal și a tuturor orășenilor care au nevoie de comună, cum și a trăsurilor care traversează prin curte, praful și noroiul devin atât de nesuferite încât cauzează pagube mari mobilierului din aceste autorități prezentând și un aspect urât.

Având în vedere că în oraș tăierea vitelor de orice natură, conform legilor și regulamentelor sanitar-veterinare se face la abatorul comunal situat pe marginea Râului Argeș. Având în vedere că acest stabiliment produce comunei un venit anual de 20.000 lei. Având în vedere că el se găsește într-o stare de ruină, așa că la cea dintâi viitură de apă este amenințat să fie luat cu totul fiind situat pe un teren nestabil format din depozitul de gunoaie aduse din interiorul orașului, plus că este construit într-o stare cu totul primitivă, învelit cu șiță și așezat pe niște piloți ajunși în stare de putrefacție.

Având în vedere că orașul Pitești este format dintr-un număr de 50 străzi care toate însumează o distanță de 29 kilometri 125 metri liniari. Având în vedere că o parte din străzi sunt în formă de șosele așternute cu balastru, iar cea mai mare parte acoperite cu primitivul pavaj numit bolovani de râu. Având în vedere că din cauza relei construcții, tot acest pavaj este atât de deteriorat încât chiar în timpul verii circulația cu trăsurile este anevoioasă, iar în timpul iernii imposibil din cauza noroaielor. Că de asemenea și trotuarele acestor străzi lasă foarte mult de dorit fiind și ele pavate în cea mai mare parte cu bolovani de râu, colțuroși, foarte supărători pietonilor, afară de puține străzi din centrul orașului.

Având în vedere că comuna Pitești are un număr de 80 sergenți de zi și noapte cărora este obligată să le dea local conform legii poliției administrative.

Având în vedere că comuna Pitești face serviciul salubrității și al eclerajului în regie, unde trebuie să adăpostească un număr de aproape 100 persoane, plus caii și boii necesari comunei.

Având în vedere că atât cazarma sergenților cât și locuința oamenilor din serviciu ai comunei și grajdurile sunt într-o stare atât de deplorabilă ca aspect, ca igienă și ca construcție încât ele amenință căderea, periclitând viața celor ce locuiesc.

Pentru toate aceste considerațiuni Consiliul comunal întrunit astă-seară hotărăște.

Admite în totul raportul d-lui primar nr. 3107.

Consideră de cea mai mare necesitate pentru orașul Pitești și de cea mai mare urgență efectuarea lucrărilor propuse de d-sa și în consecință dispune ca în campania de lucru a anului financiar 1906 să se înceapă următoarele lucrări.

1. Alimentarea orașului cu apă potabilă din Râul Argeș sau de unde se va mai găsi.

2. Canalizarea cu canal tip 0,45, cel mai mic, a următoarelor străzi: bulevardele Ferdinand și Elisabeta Doamna, adică din strada Aurora până la Gară, strada Lascăr Catargiu până în canalul Mislea sau și mai înainte de va fi nevoie, strada Sf. Vineri începând din strada Şerban Vodă până în canalul Mislea de la Băi, strada Brătianu și strada Craiovei.

3. Pavarea pieței și lărgirea ei.
4. Pavarea grădinii ospelului comunal.
5. Pavarea în mod sistematic și facerea de oboare în Târgul de săptămână pentru vitele mari, mici și porci, cu toate necesarele lor, cum și pavilioane deschise pentru adăpostirea vânzătorilor și cumpărătorilor care frecventează aceste târguri.
6. Construirea abatorului comunal cu oboare pentru tot felul de vite și pavarea lui.
7. Iluminarea orașului cu electricitate.
8. Construirea din nou a cazărmii sergenților de oraș, a grajdurilor etc.
9. Pavarea cu piatră cubică, cu asfalt sau cu cărămidă de bazalt pe străzile: bulevardele Ferdinand și Elisabeta Doamna începând din strada Aurora și până în dreptul Gării, strada Şerban Vodă începând din strada Craiovei, casa Petre Georgescu și până la Podișca Balosache cu intrările laterale de la celelalte străzi.
10. Pavarea cu bazalt a trotuarelor din oraș.

În acest scop autorizăm pe d-nul primar ca de îndată să înceapă facerea de studii, planuri, devize și caiete de sarcini pentru fiecare din aceste lucrări în parte făcându-se cele mai întinse publicațiuni prin presă, atât în țară cât și în străinătate, studiind și cercetând personal în toate părțile unde s-au făcut lucrări de asemenea natură.

Va consulta oameni speciali, mai cu deosebire în ce privește alimentarea orașului cu apă.

Orice lucrări, orice studii, orice angajamente se vor pune de dl. primar în deliberarea Consiliului pentru aprobare.

Nemaifiind nimic la ordinea zilei, ședința se ridică la ora 12 noaptea.

Primar, Al.M. Vestinian

Consilieri: T. Brădeanu, I.P. Constantinescu, M. Ionescu, Sp.N. Mamulea, D. Marinescu, Ernest Paximade, C.M. Zănescu.

Secretar: I. Vulpescu.

SANIC, Ministerul de Interne, Divizia comunală, dosare: 1208C/1897, f. 38-42, 58-59; 13/1905, f. 4, 74-78; 755/1905, f. 5-8, 14-18.

Notă:

[1]Palatul comunal sau ospelul comunal a fost clădirea inaugurată în anul 1886 în care a funcționat administrația municipală.

Copil, dușman al poporului

Interviu cu doamna profesor LĂCRĂMIOARA STOENESCU, urmaşă de fost deţinut politic

prof. Elena ȘTEFĂNICĂ

Numele intervievatorilor: Elena Ştefănică, profesor, 42 de ani, Piteşti;

Tinca Marian Cristian, 19 ani, elev, Piteşti.

Diaconu Alexandru, 16 ani, elev, Piteşti

Locul interviului: Muzeul Judeţean Argeş, Piteşti, cu ocazia simpozionului PERT 2012, dedicat „Experimentului Piteşti” – reeducare prin tortură

Durata interviului: 31de minute și 09 secunde.

Tipul de înregistrare: 2 audio înregistrări; VN 870061, VN 870062;

Tema: FENOMENUL PITEŞTI” – UN EXPERIMENT EŞUAT!?

Cuvinte cheie: deţinut politic, închisoare, experienţa carcerală, viaţa de după eliberare

Numele şi prenumele intervievatului: Lăcrămioara Stoenescu

Data şi locul naşterii: Giurgiu, 1942.

Profesia: profesor limba română, pensionară

Data interviului: 28 septembrie 2012

Tata întemniţat „pentru faptul că fusese pretor; restul familiei deportată la Rădăşeni, lângă Fălticeni, în 1952.

Motivul: Fiică de deţinut politic, exmatriculată din școală la 10 ani, pentru că era “dușman al poporului”.

Ș.E.: Bună ziua! Eu sunt Elena Ştefănică, sunt profesoară de istorie la Liceul „Mihai Viteazul” din Piteşti şi suntem implicați, împreună cu copiii, într-un proiect despre „Experimentul Piteşti”, dar şi despre suferința celor care, eu știu, au luptat pentru a fi liberi în anii de după 1945. Le permiteţi copiilor mei să vă pună câteva întrebări?

C.T.: Am fi interesaţi să spuneţi câte ceva despre copilăria dumneavoastră.

L.S.: Ştii cum ai mers? Direct la ţintă! Şi eu cu voi şi voi cu mine! Mă numesc Lăcrămioara Stoenescu şi sunt autoarea cărţilor „Copii, duşmani ai poporului. De pe băncile școlii în cele ale închisorilor comuniste” și „Memoria stigmatelor”, pe care am prezentat-o astăzi la

Pert (*n.n. Simpozionul internațional PERT 2012, dedicat „Experimentului Piteşti” – reeducare prin tortură*). Deci, spuneam că mergeţi direct la ţintă pentru că eu sunt un *copil - dușman al poporului*, pentru că eu, la zece ani, am fost exmatriculată din școală, pentru că tatăl meu a fost arestat politic. Deci, în 1952, eu am plecat cu familia, am plecat în deportare, cu mama și cu bunica maternă, care, de fapt nici nu era pe listele Securității, dar a fost luată în locul bunicii paterne, care purta un alt nume, dar, mă rog, asta e altă poveste…

S.E.: În ce localitate?

L.S.: Din localitatea Giurgiu. Am fost deportați 823 de oameni, din toate colțurile țării, 47 de localități.

S.E.: Unde ați ajuns?

L.S.: Aaa… noi am ajuns la Rădăşeni, lângă Fălticeni, Suceava. Ceilalţi... în alte localități, dar cine au fost, nu mă întrebați.

S.E.: Tatăl ce politică a făcut?

C.T.: Pentru ce a fost arestat?

L.S.: Așa, foarte bine! Tatăl meu nu a făcut politică! Pentru faptul că fusese pretor! Știți voi ce fusese pretorul? Un fel… adică un fel... un fel de primar, să zicem așa, ca să înțelegeți voi mai bine, pentru multe comune… sate, da, douăzeci, să zicem, nu mai știu nici eu exact, că eram mică. Tatăl meu a fost, până în ‘48, când s-a făcut noua împărțire administrativă, pretor la Comana, plasa, județul Vlașca era atunci. Dar el politică nu a făcut, dar a fost considerat obedient regimului (*n.n. anterior instaurării comunismului*) și, o perioadă de doi ani, în timpul regimului antonescian. Dăduse un examen și era un funcționar public, cum e aici la primărie și, mă rog, cum e domnul prefect, chiar avea funcția de subprefect.

S.E.: Cum aţi primit vestea eliminării din şcoală la zece ani? Că eraţi doar un copil!

L.S.: Amm(...) dacă îmi permiteți, mai este până acolo.

S.E.: Da!

L.S.: Am asistat, la zece ani, la percheziția casei, percheziționarea casei, la arestarea tatălui meu. De fapt, eu eram… vedeam, așa, printr-o deschizatură de ușă… Eram în pătucu’ meu și m-am speriat când au bătut în uşă și au intrat. (...)

S.E.: Au venit noaptea, nu?

L.S.: Noaptea se venea, într-o Volgă neagră, după orele două-trei. Cine s-a uitat la ceas?! Bineînțeles că nu m-am uitat la ceas! A doua zi am întrebat-o pe mama ce s-a întâmplat. Mama m-a liniștit: că va veni tata. Nu i-a dat nici haine, nici pachet, nimic! Și am plâns! Am așteptat! În zadar… După două-trei luni, mama a primit un ordin de deportare. Și, cine erau deportații, cine erau acești *dușmani ai poporului*?! Iar, în afară de familiile deținuților, mai erau și moșieri, comercianți, dar nu cei mari! Și cei mari și cei mici! Aveai o dugheană, erai cizmar, erai *exploatator*, *dușman al poporului*…

Am mers șapte nopți, că ziua nu se putea merge...

S.E.: Aaam(...)!

L.S.: Numai cu trenul de vite, într-un tren de vite, cu paie pe jos, în care n-am putut să luam decat 25 de kilograme, așa parcă luam.

S.E.: Cam în ce lună?

L.S.: În luna iunie. Deci tata a fost închis pe 14 aprilie și noi am fost deportați pe 3-7 iunie, primele anunțuri și unii au fost anunțați cu cai, cu călări, cu milițieni călare pe cai… Și ne-au dus pe noi tocmai în Nordul Moldovei…

C.T.: Şi ştiaţi ce se întâmplă, ce urmează să se întâmple?

L.S.: Nu știam! Credeam că plecam în Siberia! Când am coborat acolo și am auzit grai românesc, am răsuflat ușurată… ahuu(..)!

Ce s-a intamplat? Sunteti curioși ce s-a întamplat după aceea?

S.E.: Da!

L.S.: Ni s-a dat câte o cameră. Într-o locuință, eram trei persoane, toate îngrămădite într-un pat! N-aveam sobă până la Crăciun! … Și milițianul a fost mai omenos și i-a spus văduvei aceleia unde am stat să ne pună un Godin, nu știu dacă știți voi ce e ăsta…Și am avut și noi cu ce să ne încălzim!

Mama lucra alături de ceilalți la Fălticeni, deci la vro patru kilometri, și încă vro doi prin oraș. Cărau dulapi. Știți ce sunt dulapii? Niște căpriori, din ăia de casă, grei…Mama era o bucățică de femeie, 46-48 de kilograme. Vă dați seama că dulapul avea mai mult de jumătate din greutatea ei!

În ... eram singura care învăța, ceilalți fiind mai mari. Învățătoarea îmi dăduse voie să dau examen, că în clasa a IV-a se dădea examen de absolvire, și am dat examen, toamna, la matematică și limba rusă, că făceam rusa în clasa a IV-a. Era o sovietizare forțată a țării și eram

singura care avea foaia matricolă încheiată. Ceilalți nu au mers la școală... Am mers la școală până prin noiembrie, înainte de Crăciun. Cel mai mare cadou pe care mi l-a făcut mie Moș Crăciun, dar atunci nu era Moș Crăciun, era Moș Gerilă, a fost eliminarea mea din școală! A intrat directorul - și acum țin minte vorbele pe care mi le-a spus: „Tu ești dușman al poporului! De mâine nu mai vii la școală!".

Vă dați seama, un copil de 11 ani! Nici nu aveam încă! Nu împlinisem! Să fie dușman al poporului! M-am dus plângând la mama! Dar *asta* suntem noi! Tu ești copilul nostru: noi - dușmani ai poporului - ești și tu. Da, dar ăsta este un popor foarte mare și eu sunt foarte mică! Asta este situația!

C.T.: Dar știți pentru ce v-a… (*n.n. eliminat din școală*)?

L.S.: Pentru că tata… pentru că tata era deținut. De aceea ne-a ridicat și ne-a trimis în deportare. Cum, un copil care să aibă tatăl arestat, deținut politic…să continue școala!

S.E.: Dar știați unde este tatăl arestat?

L.S.: Am aflat după câteva luni, am primit acolo, la Rădășeni, am primit o carte poștală în care tata scria că este la Târgu Ocna și să îi trimitem alimente neperisabile și câteva schimburi. Această carte… După ea am făcut un scenariu radiofonic. Dacă sunteți atenți, o să se mai transmită acest spectacol radiofonic. Și a jucat Maia Morgenstern în rolul mamei. A jucat Manuela Ciucur în rolul fetiței Mioara și a jucat Eugenia Bosânceanu în rolul bunicii. Este foarte bine realizat spectacolul! A ajutat foarte bine scenariul. Și, în partea a doua, *Un om nevinovat*, este despre detenția tatei.

C.T.: Puteți să îmi spuneți și mie: când a fost eliberat tatăl dumneavoastră, ce sentiment ați avut?

L.S.: Nu te grăbi, scumpule! Stai, că mai avem până atunci!

Deci, am fost dată afară din școală! Am învățat singură și, după moartea lui Stalin, ați auzit de Stalin, marele satrap al Omenirii...

S.E.: 1953.

L.S.: Atunci, în ´53, ne-a dat voie să dăm examen, la fără frecvență. Toți copiii am dat examen toamna, ca și corigenții, deși eu eram premiantă, alții erau și ei premianți. Și am plecat…După doi ani de zile am plecat la Giurgiu înapoi. Casele erau ocupate și am stat la niște rude...

S.E.: Deci...

L.S.: Si acum vin eu cu răspunsul tău...

C.T.: Cum ați fost reprimită în orașul natal?

L.S.: Cu flori la gară! (*n.n. intervievata glumeşte*)

C.T.: Voiam să știu dacă ați fost oarecum marginalizată?

L.S.: Aaa! Imediat! Deci, m-ai întrebat cum a venit tata și ce sentiment am avut. Eram la masa de Paște, la o masă sărăcăcioasă, că toată lumea era săracă, nu numai noi. Noi eram mai săraci, dar și ei erau destul de săraci, la niște mătuși. Eram acolo și verișoara mea a chemat-o pe mama:

- Tanti, a venit un cerșetor!

Când mama s-a dus și l-a îmbrățișat eram foarte nedumerită: era un bătrân, cu barba albă și cu mustăți, ca un Sfânt, dar îmbrăcat ca un cerșetor, pentru că totul se deteriorase.

C.T.: Da…

L.S.: Și eram așa, foarte stingheră, nici nu l-am îmbrățișat! Și atunci tata mi-a spus: „Lăcrămioara, vină! (ei îmi mai ziceau Livoara), vină și mă îmbrățișează! Ce, ți-e frică de mine?"

„-Nu, tăticule, nu mi-e frică, dar nu te-am cunoscut!" Făceam eu atunci… Uite, și acum lăcrimez…

S.E.: În ce an s-a petrecut (*n.n. această revedere*)?

L.S.: În ´54, în 25 aprilie, de un Paște. Și acel Paște a fost fericit pentru noi! În sfârșit, am reușit să intrăm în casa noastră, după 14 ani! Pentru că noi nu locuiserăm în casa noastră nici înainte de deportare. Ea a fost ocupată de ruși, pentru mult timp și, acum, erau funcționari de la pod… Pentru că ei, comuniștii, spuneau că ne-au trimis ca să facă rost de locuri pentru cei care lucrau la „Podul Prieteniei" *(n.n. Podul Ruse-Giurgiu)*. Deci, copii, când vă duceți în Bulgaria, Turcia, Grecia, să știți că podul acela este făcut cu lacrimile noastre!

S.E.: Da…Impresionant! Nu știam lucrurile acestea!

L.S.: Să spuneți și altora, că, de aici (*n.n. din Giurgiu)* au plecat 823 de oameni! Au fost forțați să plece! Și podul acesta a fost ridicat cu lacrimile lor! Mă scuzați! (*n.n. Stoenescu Lăcrămioara plânge în timp ce povestește*).

S.E.: Da…Acestea-s riscurile acestui interviu…Să revenim la momentul întoarcerii dumneavoastră în Giurgiu, cum au spus copiii. Cum v-au primit cei care vă cunoșteau și rămăseseră acolo?

L.S.: A (...) nu au facut (...). Copiii m-au privit ca și cum plecasem ieri! Au fost foarte solidari cu mine, dar nu m-au întrebat nimic. Era o conspirațe a tăcerii. Nimeni nu întreba unde ai fost, de ce ai fost, pentru că li se spusese că noi ne-am mutat din oraș și că poate nu mai venim sau poate că venim… Și ei nu mai întrebau. Probabil că părinții lor i-au învățat… Că acasă primeai educație să taci, să nu spui nimic, pentru ca să nu ne ridice și pe noi.

S.E.: Da, era acea frică…

L.S.: Da, acea frică îți intrase în oase, în sânge, în inimă și în creier. Și nu întrebau nimic! Dar ei (*n.n. copiii)* s-au purtat ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic!

Tata nu a avut serviciu un an de zile, mama nu a avut serviciu jumatate de an de zile! Au vândut tot ce am avut de preț din casă! Până când și cerceii primiți de la bunica paternă!

Și tata i-a spus mamei, când mama a întrebat: „Ce o să zică fata? Sunt cerceii primiți de la ai ei." „Fata e deșteaptă, e mare, are să înțeleagă…"

Dar și acum mă gândesc la cercei...

S.E.: Da, nu mai știți firul, ca să îi recuperați?

L.S.: A, nu, erau niște Napoleoni (...) Erau niște Napoleoni!

S.E.: Dar unde a reușit tata să se angajeze când a venit din închisoare?

L.S.: S-a angajat la aceeași întreprindere, după ce a dat-o in judecată. A dat-o în judecată, pentru că el avea primit din închisoare să se angajeze la vechiul loc de muncă. Dar, bineînteles, că în comisia de litigii, că așa era atuncea… A dat în judecată întreprinderea și l-au angajat. Dar el era avocat, și l-au angajat sub nivelul lui de cunoștințe! L-au angajat ca registrator.

Voi în ce clasă sunteți?

C.T.: a XII-a

D.A.: a X-a.

L.S.: A XII-a! Știu, dacă te duceai acolo, te primește și pe tine ca să faci, să înregistrezi niște cereri. Vă dați seama, ca avocat ce trebuia să fie!

C.T.: Da…

L.S.: El nu mai avea drept să profeseze.

C.T.: Toate astea credeți că este din cauză că a fost închis și colegii l-au privit cu alți ochi?

L.S.: Colegilor cred că le era frică să fie solidari cu el, dar l-au primit pentru că a câștigat procesul. Însă el a stat tot timpul pe un post inferior… De-abia în ultimii ani înainte de pensie i s-a recunoscut diploma și a luat un salariu mai mare. Dar, ca o nostimadă, mama a avut tot timpul serviciu și spunea: hai să fiu și eu casnică! Sunt nevastă de pretor! Tu ai salariu mare - avea de două-trei ori mai mult ca ea - și i-a spus: „Poți să stai acasă, să fii *doamnă*, dar nu știi ce se întamplă! Eu poate nu am să mai fiu, cine știe atunci ce se poate întâmpla….” Și mama a continuat serviciul…

S.E.: Avea studii superioare?

L.S.: Nu, avea doar liceul.

S.E.: Mă scuzați că vă întrerup…

L.S.: Iar la sfârșit mama avea pensia mai mare ca tata cu 100 de lei! Și tata a fost un vizionar.Tata i-a spus: „Tu o să trăiești douăzeci de ani după mine!”

Douăzeci de ani a trait!

S.E.: A intuit foarte bine...

L.S.: Da, da! Extraordinar!

S.E.: La liceu ați resimțit cumva efectele arestării tatei?

L.S.: La liceu, nu.

S.E.: Ați avut de suferit?

L.S.: Nu, dar la facultate, când, în ‘59, când am terminat-o eu liceul, se intra pe baza unui dosar de bursă. Dosarul acela de bursă: intrau fiii de muncitori și țărani colectiviști. Dacă nu aveai dosar de bursă intrai la comun, adică 10% din celelalte locuri. Să zicem: erau 200 de locuri… Făceți socoteala: câte erau pentru mic-burghezi, deci concurau pentru acestea…

S.E.: Cu examen!

L.S.: Cu examen! Toată lumea! Sigur, și eu am dat în primul an la teatru. Și de aceea fac și scenarii radiofonice, că îmi place teatrul! Și acolo era un loc de fete și unu de baieți. Am fost foarte curajoasă! Tăticul m-a lasat să dau acel examen pentru ca îi era milă de mine, să îmi oprească elanul. Dar el știa că n-am să intru în al doilea an. Am dat la filologie. Sunt profesor de română. Și am dat la filologie! Am luat note bune. De exemplu, la istorie am luat nouă, dar meritam zece! Dar aveai acolo dosar și mai scădea și la română…

S.E.: La dosar...

L.S.: La dosar! Era dosarul aicea, îți dădea patru la social și, cu media respectivă, împarțeai până ajungeai la șapte și ceva sau șase și ceva, ori la filologie se intra de la 7.60 încolo. Deci nu puteai să intri. Era imposibil! Și să vă spun ce mi s-a întâmplat la română, la literatură…La literatură mi-a căzut „Mitrea Cocor”. „Mitrea Cocor” știa toată lumea, știu că din critică copiii nu învățau. Nici acum, cred, din critica literară, nu se învață, dar eu știam din Paul Georgescu, știam ce se scrisese atunci și, când m-a ascultat, m-a întrebat profesorul. A zis profesorul: „Nu știi cine era Mitrea Cocor? Știe toată lumea!” Dar pe mine trebuia să mă întrebe ce nu știe toată lumea, ca să nu știu nici eu. „Dragă!” „Dragă”- nu știu dacă mi-a spus – „dragă, te rog să îmi spui despre Păuna mică, Păuna mică, de Sadoveanu!” Dar zic: „Nu scrie în carte și nici doamna nu mi-a spus!” „Dar tu de unde ești?” „Din Giurgiu.” „Și acolo nu aveți bibliotecă?” „Ba da!” „Și la bibliotecă nu există?” Eu, copil „prost”, să zic că la noi nu a fost…„Da, dar, dacă nu mi-a recomadat nimeni, nu am citit!”

„Patru”. La gramatică am facut perfect, am luat zece. Zece și cu patru, șapte, și cu nota de la istorie universală, că acolo se dădea și istorie universal… toată lumea ieșea cu trei, cu patru, cu cinci, așa era. Astea care erau la dosarul de bursă, mă rog, le mai dădea un șase, le mai dădea un șapte, mă rog! Eu am luat opt! Deci am luat notă foarte bună! Meritam zece, dar nu am luat hai, nouă! Au adunat, au facut media, am căzut. Am luat la scris, alții nu au luat. Și tata mi-a zis: eu sunt bolnav de inimă! Fă o școală tehnică! Și am făcut o școală tehnică! Și, după aceea, am intrat în bibliotecă! După 1963... a fost mai bine, nu s-a mai mers după dosare de bursă. S-au desființat dosarele de bursă și intrau toți, după merit. Chiar și copiii de popă și de deținuți politici, dar eu, în anul acela, 1963, eram deja la bibliotecă și am mai stat un an și am intrat în ´64. După aceea nu am mai avut așa... Se mai domolise chestia cu dosare, cu... Nu a mai fost chiar ca în epoca dejistă. Zic eu că epoca dejistă a fost cea mai grea.

S.E.: Patru-cinci ani? Cât ați făcut la universitate?

L.S.: Cinci ani.

S.E.: Cinci ani…Și ați primit repartiție?

L.S.: Am primit repartiție la Lisa, Lisa lângă Alexandria. Însă eram căsătorită și am pretextat că nu pot, fiind căsătorită și am primit o negație și am fost suplinitoare până în 1978, când am intrat în concurs, în București. Am făcut naveta nouă ani.

S.E.: Unde ați predat?

L.S.: Am predat întâi trei ani, pe franceză. Că și aici a fost frumos. Am scris și eu ceva. Ia să vedem dacă

reușesc să editez. Inspectorul mi-a dat decizia - și eu, profesor de română, citesc acolo: „Va preda în comuna Butimanu, limba franceză." Am plecat, n-am citit. Afară am citit și m-am intors: „Domnule inspector, cred că ați greșit aici! Eu sunt profesor de română!" Și zice: „A, nu știi! Dă-o-ncoace, că, uite, câți așteaptă afară!".

„A, nu, că și eu știu să predau!"

S.E.: Făcuserăți franceza?

L.S.: Da, știam, predam franceza în trei localități diferite: Bâldana, Butimanu și 30 Decembrie.

S.E.: Învățau copiii? Vă întreb profesional.

L.S.: Daa... Copii de țară, dar învățau! Îți sorbeau cuvintele! Era o relație! La Călugăreni, când am mers la Călugăreni, nici în București nu am avut asemenea copii cuminți și buni! Și erau și la generală și la liceu, dar erau așa de…Și aveau acolo cabinet fonic pentru limbile străine.

S.E: La țară!

L.S.: La țară! La Călugăreni! Cabinet fonic, patruzeci și cinci de mii dăduse directorul să îl facă! 45.000 de lei costa o casă! Era un apartament …și puteai să controlezi. Intram și eu la română acolo și ziceam și eu verbul: așa e la imperfect, perfectul simplu, sau mai mult ca perfectul. Și copiii apăsau pe buton și eu vedeam de la platforma asta de comandă. Vedeam toată clasa și doi-trei nu știau. Era un control extraordinar!

Ş.E.: Da. Mulțumim!

Ş.E.: Când aţi mai simţit, aşa…, urmarea arestării tatălui?

L.S.: Tot timpul! Tata a fost urmărit de Securitate după ce a venit, douăzeci de ani, până a murit. Am găsit dosarul informativ al tatălui meu. Deci avea un dosar de 100 de pagini, cu tot felul de note informative, date și de unii colegi, dar nu sunt deconspirate.

Și mi-au spus că nu pot deconspira pentru că mai au copii, mai au nu știu ce. Și zic: bine, da, oamenii ăștia au peste 100 de ani! Tata ar fi avut 105! Și aceia, hai, să zicem că erau mai tineri, da cu cât să fii fost? Tata avea 45 când l-a luat. Vă dați seama, la 45, la 47… Părinții voștri câți ani au?

T.C.: 43.

L.S.: Ca părinții voștri, numai că eu eram mai mică. M-a făcut mai târziu. El era ca un moș, era ca un moș din cauza necazurilor și a pușcăriei. Poza lui, uite, îmi pare rău că nu am o carte "Copii, duşmani ai poporului". Am să vorbesc cu domnul Olteanu şi am să vin neapărat aici să vorbesc cu copiii dumneavoastră. Ţinem legatura, vă dau e-mailul, pentru că e păcat să nu vadă. Deci, poza tatei, când a fost, la 45 de ani, arestat, și cu poza când a venit, după doi ani, dacă pui poza aceea, după doi ani, cu poza din anul morții lui, la 67 de ani, zici că e mai bătrân decât înainte de moarte! Așa era de consumat și de chinuit!

Ș.E.: Pentru că suntem aici, la simpozionul „Experimentul Pitești", știați ceva despre acest fenomen?

L.S.: Despre „Experimentul Pitești" am aflat când s-a făcut public în „Memoria", altfel nu știam. Păi, nu știam! Întreb eu: „Da' despre deportările din Giurgiu știați?" Păi, vedeți?! Nu știm unii de alții! Tocmai de asta trebuie să ne trezim, pentru că a ști ce se întâmplă. Eu scriu acum cartea organizației școlare, organizației unor tineri de la Liceul „Matei Basarab" din București. E acest domn care sponsorizează. A sponsorizat și o parte din „Experimentul Pitești" (*n.n. simpozionul*) și care cumpără cărți și, datorită lui m-am dus la „Lazăr" și la „Matei Basarab" și am împărțit cărți copiilor, care stăteau la coadă ca la carne și ca la pâine. Erau câte o 100 de copii care stăteau să le dau. Pentru o pâine sau pentru carne stăteam, uite, ca de aici până în … Eeee, acum au stat pentru cărți și acum le fac poze și le postez undeva pe site-ul și pe e-mail-ul, știți ce este - Institutul de Investigații a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, să le postez acolo, să se vadă cum stau copiii la coadă la cărți! Deci, cine spune că tineretul nu vrea să știe este o blasfemie asupra tineretului.

Ș.E.: Tatăl dumneavoastră știa ceva despre „Fenomenul Pitești"?

L.S.: Eu cred că știa, dar știți cum era la noi în casă: era conspirația tăcerii; tabu; și tata mi-a spus: „Tăticule, nu îți spun nimic, pentru că există un rus, un inamic public, Pavlic Moruzov, care și-a turnat părinții. Deci, în momentul în care un copil este bătut sau șantajat, a fost în stare, da, asta, nu că a fost bătut, așa erau ei îndoctrinați, îndoctrinați să spuna tot: că ăsta nu și-a plătit cotele și taică-său, nu rețin dacă nu a fost chiar închis, a fost, precis, dar nu știu dacă a fost și omorât. Deci, tata mi-a spus: dacă te iau și te chinuie și te bat și te… asta și tu nu ai ce să spui, dacă eu nu vă spun. Și mamei la fel: dacă eu vă spun ceva, o să vă bată de o sa vă rupă să spuneți și până la urmă o să spuneți și îmi faceți rău și mie și vă faceți rău și vouă. Deci, nu vă spun nimic! A murit și nu ne-a povestit nimic! O fi știut, nu o fi știut despre…. (*n.n. Experimentul Pitești*) nu stiu, dar ce vă spuneam de ăștia, doisprezece, care au pus și certificatul de deces la sfârșitul dosarului…

Ș.E.: Vă mulțumim foarte mult pentru interviu! Vă rog să ne spuneți numele dumneavoastră.

L.S: Lăcrămioara Stoenescu, autoarea cărții „Copii, dușmani ai poporului. De pe băncile școlii în închisorile comuniste" și „Memoria stigmatelor", prezentate azi la PERT 2012 tuturor celor care au avut bunăvoința să asculte.

Ș.E.: Sunteți de acord ca transcrierea interviului să apară într-o lucrare de specialitate?

L.S.: Sigur că da! Și m-aș bucura dacă interviul ar apărea într-o lucrare a lor, după ce termină facultatea! Și voi, ca piteșteni, aveți datoria de onoare de a prelua cândva ce face domnul Aristide, ce face domnul Popa, de a se cunoaște ce s-a întâmplat la Pitești și… ceea ce v-am povestit eu!

Ion Nania, fost redactor-șef al revistei „Restituiri Pitești”

Jean DUMITRAȘCU

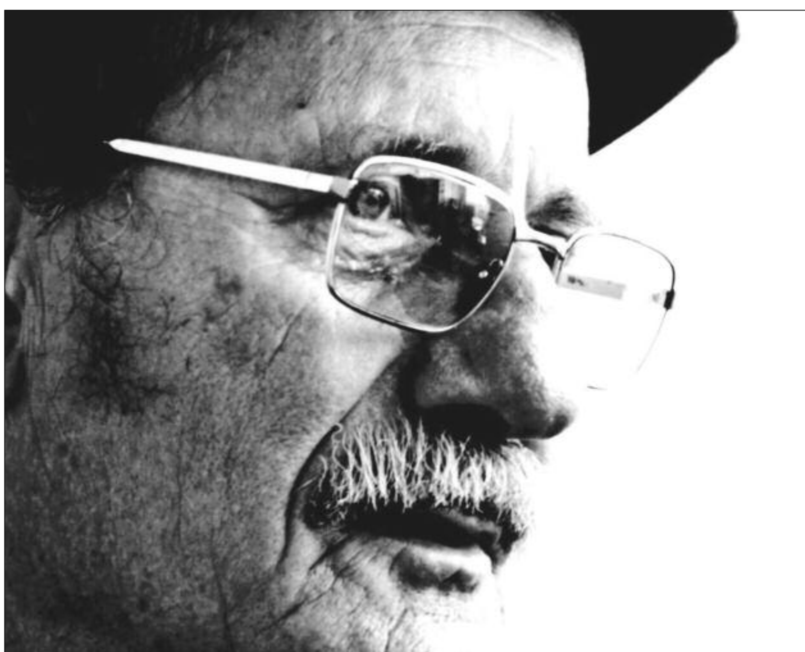
Mi-e tare greu să scriu despre un om pe care eu şi tot neamul meu l-am cunoscut atât de bine! Doar sentimentul datoriei îmi dă acea putere minimă de a rememora câteva lucruri despre cineva tare drag şi respectat. Omul căruia i-am spus întotdeauna Domnul Profesor a ieşit la pensie ca profesor suplinitor la o şcoală generală piteşteană. Aspect aflat târziu, după 1990, fiindcă, în clasa a XII-a, pe când era încă în activitate, un coleg de la Liceul ,,Bălcescu''/Colegiul ,,Brătianu'' (Pose, Marius Paraschivescu) îmi mărturisea că cel mai bun profesor dintre toţi pe care îi avusese în 12 ani era tocmai consăteanul meu, dl. Ion Nania. Aspect revelatoriu, fiindcă, datorită dârzeniei de care a dat dovadă în a preda istoria adevărată, nu trucată de sclavii ideologici ai comunismului românesc, nelăsându-se niciodată învins, a fost pedepsit de fostul regim. La propriu (prin bătăile din beciurile Miliţiei, de care a avut parte în prima tinereţe) şi la figurat (ţinut la marginea societăţii, suplinitor).

Istoria s-a răzbunat oarecum în ultimii ani ai vieții, fiindcă a fost invitat să-şi lanseze impresionanta monografie despre Mozăceni, în 2005, sub cupola Academiei Române. Un istoric ce merita, judecând după spiritul enciclopedic, măcar statutul de profesor universitar, nu de ,,suplinitor'' de școală. Un istoric argeşean pe care Romulus Vulcănescu prefera să se bazeze, în tratatul ,,Mitologia română'' (1985), iară nu pe C.C. Giurescu. Un argeşean care, lovit de istorie, bazându-se pe înţelepciunea poporului român, publica volume academice de istoria vânătorii şi vânatului, dar în care era vorba de români adevăraţi, de vechi obiceiuri strămoşeşti şi de demnitatea pierdută. Dar nu despre opera Domnului Profesor vreau să vorbesc acum, ci despre ceea ce ştiu eu despre Omul Ion Nania. Câteva amintiri...

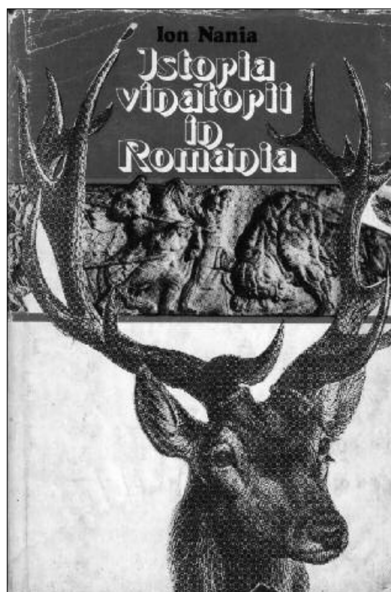
Ar fi rămas un ţăran român autentic, dacă, la şapte ani, nu l-ar fi descoperit Vladimir Streinu pe când păştea oile în marginea Pădurii Mozacu şi nu l-ar fi rugat să îi spună o poezie. Ştia una învăţată de la mama sa (Ielea Dina, cum îi spuneam şi eu pe când eram copil), care s-a dovedit a fi o variantă a ,,Mioriţei''. Impresionat, Vladimir Streinu a mers cu birja la Ielea Dina (tatăl era din flori, Șerban, din Mozacu) şi i-a oferit o sumă de bani importantă spre a-şi da copilul la şcoală. O mărturisire pe care mi-a făcut-o în casa lui nea Gicu, un alt copil din flori („vinovat” ar fi tataie Costică Dumitrașcu) și căruia îi dedicase o poezie în 1955.

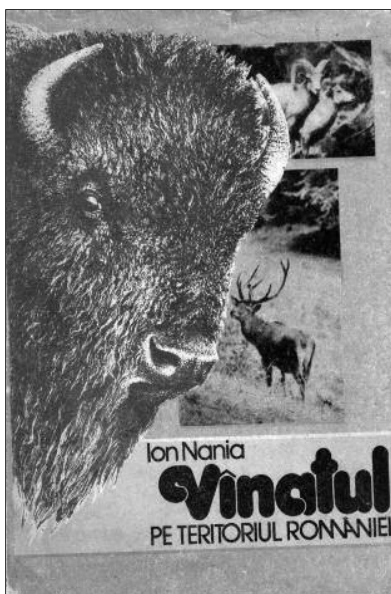
Mamei mele, Gica, i-a fost profesor de istorie la Teiu. Tatălui meu, Ilie, i-a fost profesor de viaţă (tata nu a uitat, sub ameninţarea unui boxer antrenat din greu la un club din București, viitor „Steaua”), gustul tutunului, fiindcă îl prinsese că... fuma în vreme ce păștea oile tocmai în pădure). De altfel, părinţii mei mi l-au oferit de timpuriu ca model de om şi cărturar, dorindu-şi, în schimb, să am parte de norocul căruia Domnului Profesor i-a lipsit.

Pe Domnul Nania l-am cunoscut din copilărie, pe când alergam după licuricii de pe uliţa bunicilor. Casa bunicilor mei se afla exact peste drum de casa Ielei Dina

(Constantina Nania-Şerban), la care poposea, în vacanţe, şi Domnul Profesor. Era bun prieten cu tataie, Radu Badea. În nopţile de vară plecau la pescuit, nu atât pentru cei câţiva peştişori scoși din gârlă, ci pentru a sta de taină. Tataie vorbea, dl. Nania asculta, nota. O legendă, un cântec de lagăr...

Mărturisesc public că mulţi ani m-am mulţumit doar să-l salut, fiindcă realmente mă intimida. Legenda îl preceda (prin ceea ce ştiam de la părinţi, bunici, alte neamuri), tot satul nostru se mândrea cu Domnia Sa. De la tataie ştiam de cercetările arheologice iniţiate, între 1956-1963, de pe Valea Mozacului, cercetări valorificate de dl. Nania, care ne-au pus pe hartă drept cea mai veche aşezare omenească din România. Tataie participase la săpături, îmi vorbea de uneltele de silex şi topoarele de piatră găsite... Eu tocmai învăţam la şcoala primară lucruri legate de cultura de prund pe care tocmai Domnul Profesor le descoperise la noi! Cum să îndrăzneşti să mai calci prin faţa unui asemenea om?! Şi mai ştiam cum mă ,,uşuia'' tataie, ca nu cumva să prind ce taineau, lucru ce se repeta şi acasă la tata, unde veneau doi unchi tot la taină, ca să discute despre o istorie la care nu trebuia să am acces. Încă.

Flăcăiandru, participam cu fratele meu la ,,Masa bradului'', duminică dimineața, la nunţile din sat (la fedeleşul de sâmbătă seara participau doar majorii). Destul de des, fiindcă neamurile se contopeau, Domnul Profesor era prezent la masa celor tineri, exclusiv din dorinţa de a ne vorbi, cu glas puternic şi totodată blajin, de pe scena lăutarilor, despre istoria satului nostru – ce familii de haiduci l-au fondat (Badea, Nania, Micu), când satul a fost ars complet într-o luptă de la 1535 a domnitorului Radu Paisie cu turcii, cum s-a numit, pe vremuri, satul nostru - Aleşii, nu Leşi/Leşile -, despre istoria satelor dispărute din jur, alături de multe legende. Inevitabil, încheia cu urarea să ne păstrăm tradiţiile şi să fim mândri că suntem pui de ţărani români adevăraţi.

Târziu, pe când eram ziarist, în casa unchiului nea Gicu Neagu, participam la discuţii grele pe teme istorice. Practic, doar puneam întrebări, în rest ascultam. Avea un farmec unic. Falnic, dar cu glas molcolm şi grav. Emanând pace, dar de o fermitate extremă. Îmi vorbea mult de bunicii mei prea devreme dispăruţi, lucruri tainice.

Şi iată că viaţa m-a adus director, o vreme, la Centrul Cultural al Municipiului Piteşti. Cum una dintre publicaţiile C.C.P., ,,Restituiri Piteşti'', lâncezea, i-am oferit direcţia acesteia. Au apărut doar câteva numere sub conducerea sa. Era de o intransigenţă fără limite. Veneau tot felul de propuneri de publicare, desfiinţate imediat: ,,Ce aduce nou acest articol în istoriografie? Cu două-trei citate

Ion Popescu-Sireteanu

Istoricul și etnologul ION NANIA

Piteştiul a pierdut un mare cărturar. Este vorba de profesorul Ion Nania (1934-2009), veşnicul suplinitor la şcoli din judeţ. Zeci de ani a slujit învăţământul argeşean, fără a avea drept la o catedră în Piteşti, deşi locuia în oraş.

Era un om incomod şi pentru că spunea cu glas tare ceea ce gândea şi deranja. Era „rău de gură" şi nu admitea compromisul. A avut mult de suferit, fiind permanent supravegheat şi hăituit de securitate. Se considera, însă, „un om fericit, biruitor prin viaţă, care a trăit în trei lumi total diferite, contradictorii, care s-au înlocuit, ireversibil, una cu alta".

S-a născut în comuna Leşile-Mozacu, judeţul Argeş, într-o casă de ţărani, „în mijlocul câmpului, cam la un kilometru de inima satului, înzestrat de Dumnezeu cu minte bogată, dăruit cu carul, şi cu o tărie fizică de cremene, s-o loveşti cu amnarul".

Când era mic, mama îl lua în copaie şi-l aşeza sub căruţă, la umbră, şi-l lăsa în paza lui Grozea, - un dulău credincios. Tatăl lucra case şi altele, la boierul Şerban Iordache, iar seara citea câte o poveste sau un ziar date de boier sau de preot. Aşa a învăţat să citească.

O întâmplare petrecută pe când avea şapte ani i-a marcat existenţa şi l-a determinat să se hotărască, „de a cunoaşte izvodirea din începuturi a vânătorii şi a tuturor sălbătăciunilor vânate de om" (**Legende şi tradiţii**, p.10).

Copil fiind, l-a cunoscut pe Vladimir Streinu, care încă se numea Nicolae Iordache şi era fiul boierului Şerban Iordache din Teiu. Acest boier a lăsat o puternică amintire în partea locului. El a insistat ca Şerban Nania să-şi dea băiatul la şcoală, cu promisiunea că-l va ajuta. Dar boierul Şerban Iordache a fost arestat de comunişti (avea 85 de ani) şi în drum spre Piteşti a fost bătut cu sălbăticie şi i s-au scos dinţii de aur. Peste puţin timp a şi murit,

boierii Bălăceni, Tradiţii şi legende istorice şi toponimice, Legende despre plante şi **Legende despre animale** şi se încheie cu un **Vocabular**.

Pe coperta a patra a cărţii sunt scrise următoarele cuvinte, semnate de Ştefan Negrea: „Trebuie spus din capul locului că profesorul Ion Nania, arheolog, istoric, istoric al ştiinţei, etnolog şi biolog în egală măsură, a realizat o monografie unică, scrisă într-o românească neaoşă – cea mai completă şi mai documentată ştiinţific din câte mi-a fost dat să citesc. Din cartea acestui pasionat om de ştiinţă, de o erudiţie enciclopedică, răzbate mândria de a fi «din Vlaşca, din Mozăceni» - sat cu nume străvechi şi frumos de origine geto-tracă".

Altă carte publicată la aceeaşi editură, în 2009, este **Rusaliile, sărbătoare multimilenară în spaţiul românesc.** Aceasta are un *Cuvânt înainte* semnat de Alexandru Mărchidan, noul director al Centrului. „Pentru că obiceiurile, credinţele şi ritualurile din cadrul acestei sărbători fie au fost interzise de reprezentanţii regimului comunist, fie au fost interpretate eronat, autorul îşi propune să clarifice originea şi semnificaţia lor, apelând la argumente firesc, prin explicarea numelui localităţii. Spaţiul nu ne îngăduie să prezentăm măcar sumarul cărţii, dar amintim de **Marea răscoală din 1961** (pp. 600-613), **Viersul suferinţei noastre – folclor anticomunist** (pp. 614-619), **Folclor** (pp. 620-717), **Eroii neamului** (pp. 731-747), **Toponimia comunei Mozăceni** (pp. 748-766), **Vocabular** (pp. 768-775).

În anul 1977, Ion Nania a publicat prima lui carte, **Istoria vânătorii în România (Din cele mai vechi timpuri până la instituirea legii de vânătoare – 1891)**, la Editura Ceres, 278 pagini, o monografie deosebit de valoroasă, unică în felul ei.

Dar cercetătorul a rezumat întreaga lucrare pe care a realizat-o într-un plan foarte larg, în patru volume, circa 4.000 pagini dactilografiate, cu titlul **Istoria vânatului nostru şi a vânătorii din cele mai vechi timpuri până astăzi**. Lucrarea are o importanţă excepţională pentru istoria şi etnologia poporului român. Pentru a se înţelege mai bine conţinutul acestei monumentale scrieri, prezentăm şi subtitlul primului volum: **Mărturii arheologice, istorice, folclorice, mitologice, etnologice şi toponomastice despre**

Puternic legat de lumea rurală şi de satul natal, Ion Nania a pregătit şi a publicat, în 2004, la Editura Paralela 45, monografia *Mozăceni – o veche aşezare din fosta ţară Vlaşca*, 800

Revista Argeș, 4/2016

dintr-o carte citită recent nu te poţi numi istoric. Nu încurajez recenziile, ci cercetarea arhivelor şi cercetarea de teren''. „Cum să scrii laudativ despre <Scânteia>, cum face ăsta?” Era pătimaş, nu-i suporta, deopotrivă, pe foştii legionari şi pe foştii comunişti, fiindcă aceştia îngrădiseră ori impuseseră cu forța adevărul. Iubea şi respecta libertatea mai mult decât orice. Nu suporta minciuna şi ,,şmecheria''. Avea dreptate, dar a ajuns să scrie revista... singur! Lucru care, totuși, nu era admisibil. Am fost pus în situația incredibilă de a-i cere demisia! Și, Doamne, cât de mult îl prețuiam!

În fine, încă din 1990, doar ne câștigasem libertatea cuvântului, desființase, cu argumente, câtiva istorici ori/și oameni politici. Un serial lung, prin 1992-1993 – care ar trebui adunat de cineva într-o carte – s-a intitulat „Istoria unui partid bolșevico-legionar: P.N.Ț.C.D.”. Argumente zdrobitoare, documente. Toate, explică motivul dispariției P.N.Ț.C.D. de pe scena politică. Cu puțin timp înainte să moară, l-am văzut stând de vorbă, pe la fântâna muzicală, cu istoricul Petre Popa, pe care îl criticase. M-am bucurat în sinea mea, nu i-am deranjat, zorind la Primărie. Cine știe, probabil, ca orice țăran adevărat, își presimțea sfârșitul, și dorea să se împace cu toți...

Cum am spus, Domnul Profesor se impunea tuturor. Mă intimida şi când vorbea atât de frumos, la dezbateri publice, despre familia mea. L-am înţeles abia de Sfintele Paşti, în aprilie 2007, când i-am descoperit, pregătit deja, mormântul de la ţară. Ceea ce şi-a scris pe cruce e definitoriu pentru cel care a fost. Un om prea mare într-o lume atât de mică. Un român printre atâţia străini. Fusese conştient toată viaţa de acest lucru. De aceea a risipit seminţe peste toate pietrele neamului.

Un uriaș regret am și acum. Că nu am ajuns la înmormântarea sa (15 decembrie 2009). S-a întâmplat chiar de ziua mea de naștere, dar nu ăsta a fost motivul, ci probleme de serviciu. Plus că a fost o vreme cumplită, viscol, cei câțiva piteșteni (Vasile Ghițescu, Marilena Lică, Nicolae Eremia) abia ajungând cu mașina la cimitirul din satul nostru. Păcat, a fost lume foarte puțină. Să te convingi ce înseamnă să faci cultură!, mi-a zis tata, care a fost prezent și pe care l-am sunat atunci, neștiind că, totuși, câțiva prieteni de la Pitești l-au condus pe ultimul drum...

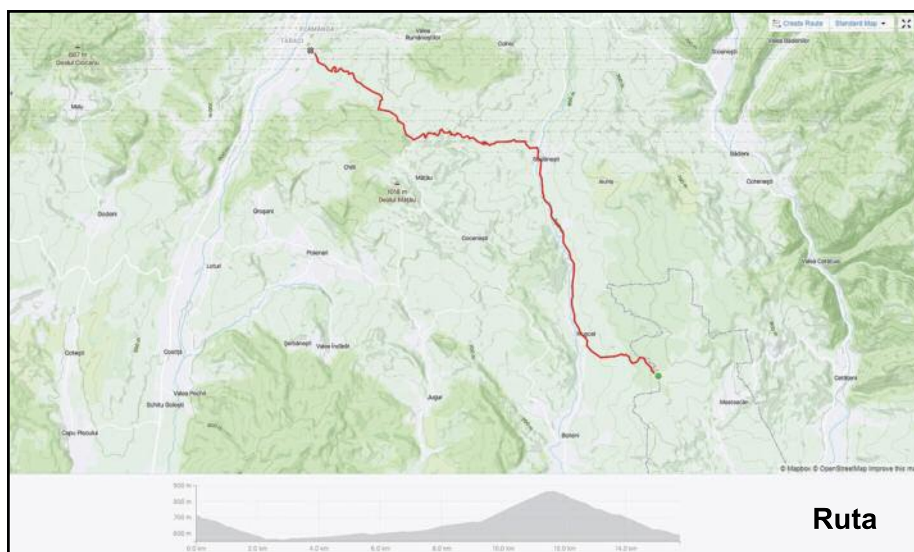
După părerea mea, Tudor a fost purtat pe Calea Târgoviștei, strada care duce de la Flămânda către Mioarele, apoi în intersecția cu drumul spre Bilcești și Suslănești au urmat calea spre Suslănești, de acolo pe Valea Argeșelului, iar la Boteni, din drumul principal, au urcat spre stânga pe Muscele până la punctul numit La Poștă. Acolo se păstrează o fântână veche, o troiță și amintirea unui han unde călătorii poposeau. De acolo au coborât în Văleni și au ieșit la Lăicăi, la cunoscutul han Crucea de Piatră. Este puțin probabil să fi rămas noaptea acolo după o călătorie de 20 de km. Au mai făcut poate un popas în Malu cu Flori și au ajuns seara la marginea orașului Târgoviște, unde se afla un avanpost al armatei eteriste, după o călătorie de 50 km, la fel cât au parcurs în ziua precedentă de la Golești la Câmpulung. Graba cu care a fost dus arată frica eteriștilor de un conflict cu românii pentru Tudor, dar și apropierea trupelor otomane. Drumul vechi spre Târgoviște poate fi urmărit și astăzi cu ajutorul crucilor și altor monumente, dar și cu ajutorul mărturiilor, ba chiar a fost folosit până acum 70 de ani.

prof. Claudiu CĂLCÎI

Vezi pag. 14-16

Fântâna din Punctul La Poștă

Punctul la Poștă pe drumul medieval

Ruta